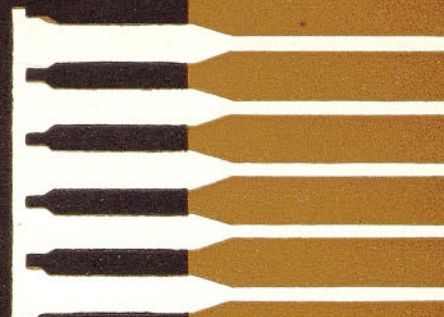
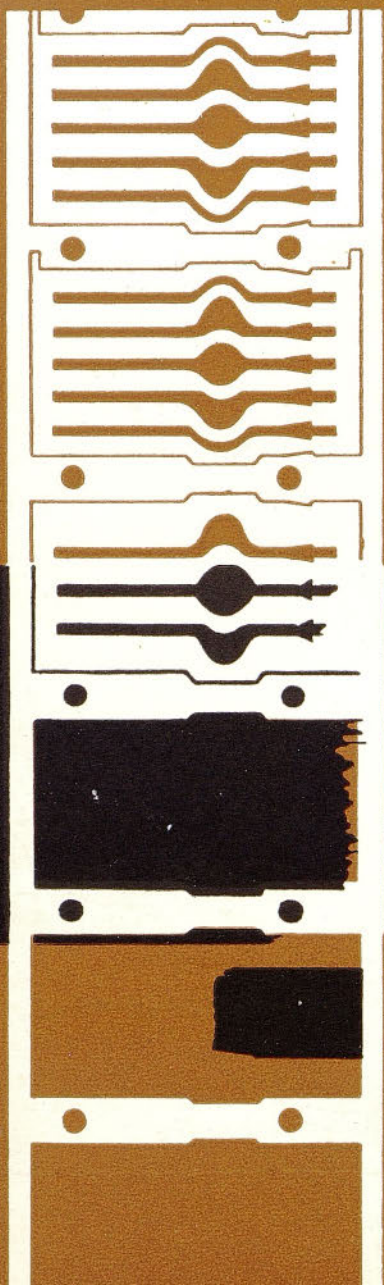

ISKRA

1 9 6 1 / 2

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE ISKRA KRANJ

VSEBINA ŠTEVILKE 2, APRIL 1961: 1. maj, praznik delovnih ljudi . Občni zbor sindikalne podružnice . Bodoča Iskra — ing. Marjan Lavrenčič . Realizacija prodaje v prvem tromesečju za leto 1961 — Maks Vertačnik . Posvetovanje v podjetju Energoinvest o decentralizaciji podjetij — Igor Slavec . Sarajevo . Iz ankete v kadrovski politiki (mnenja in pripombe kolektiva) . Mednarodni sejem v Leipzigu 1961 . Nekaj misli o zaključkih ankete o zdravstvenem zavarovanju — Franc Božič . HTZ opozarja . Delegacija Zveze slepih Avstrije v naši tovarni . Kako smo napadli Stari trg ob Kolpi . Pisec drame »Heroica« (junaštvo) član našega kolektiva . O letošnjem letovanju . Ob slovesu z letošnjo zimo . Montirali smo sušilec za roke . Obisk državne gospodarske delegacije iz Maroka . S kamero po našem predstavnštvu v Skopju

Iskra, glasilo delovnega kolektiva tovarne elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov »Iskra«, Kranj . Letnik VII., št. 2, april 1961 . Izdaja upravni odbor, ureja uredniški odbor, odgovorni urednik Boris Kryštufek . Naslov uredništva: Tovarna Iskra, Gorenja Sava 6, telefon 39-21 (int. 426) . Tisk in klišej ČP »Gorenjski tisk«, Kranj . Naklada 4700 izvodov.

1. MAJ - PRAZNIK DELOVNIH LJUDI

Ko dahne pomlad preko poljan in brsteče bukovje oznani prebujajoče se življenje narave, tedaj delovni ljudje praznujemo svoj praznik — praznik dela. Ta dan praznujemo že desetletja, v katerih je delavski razred z znojem in krvjo pisal zgodovino svojega lastnega obstoja. Ko je 1. maja 1886. leta delavska kri pordečila tla chichaških ulic, je delavski razred, ki je tedaj že aktivno stopil na pozornico političnega življenja, spoznal, da si svoje pravice lahko pribori edinole z revolucionarnim bojem. To spoznanje je vodilo delavski razred skozi desetletja in še danes v mnogih deželah ne vihrajo svobodno delavske zastave.

V naši domovini naš delovni rod že drugo desetletje svobodno snuje in ustvarja svoj jutrišnji dan. Delo je pri nas v pravem pomenu besede postalo izvor napredka, ki nezadržno klije iz vseh oblik našega ustvarjalnega življenja. To je življenje svobodnih ljudi, ki vedo kaj hočejo in cenijo to, kar imajo. A to je že veliko. Saj je vse to plod našega dela, našega znanja in naših moči. Naš delavski rod lahko s ponosom zre na minuloost, z zadovoljstvom lahko presoja dosežke svojih ustvarjalnih prizadevanj. Vedro lahko zre tudi v prihodnost — v svoj srečnejši jutri.

OBČNI ZBOR SINDIKALNE PODRUŽNICE

Foto Jože Zaplotnik

Med poročilom

udejstvovanje, športna dejavnost in drugo. Čeprav je poročilo vsebovalo, sicer bolj načelno, analizo teh zadev, je bila razprava razmeroma skromna. Pričakovati je bilo, da se bo glede na ustanavljanje ekonomskih enot razprava orientirala predvsem na te notranje spremembe, ki pomenijo za naše podjetje istočasno tudi bistvene spremembe v upravljanju in sodelovanju neposrednih proizvajalcev pri reševanju zadev s področja upravljanja in gospodarjenja v podjetju. Decentralizacija sistema upravljanja pomeni istočasno tudi povečanje vpliva delavcev na reševanje tistih zadev, ki so se doslej reševale na centralnem mestu, brez zadostne povezave s člani delovnega kolektiva. Prav

Poročilo podaja
tov. Polde Mrak

Sindikalni občni zbor odvarja
tov. Pavel Rink

Sredi marca je imela naša sindikalna podružnica svoj občni zbor. Poročilo, ki ga je v imenu IO podal tajnik tovariš Mrak, je vsebovalo ugotovitve o delu IO oziroma sindikalnih pododborov v pretekli mandatni dobi. V obširnem poročilu so bili nanizani problemi, s katerimi se je srečevala sindikalna organizacija in jih reševala na bolj ali manj uspešen način. Obširno je bila analizirana problematika gospodarjenja v podjetju, značilnosti novega načina delitve dohodka glede na ustanovitev ekonomskih enot, strokovna izobrazba kadrov, skrb za delovnega človeka, kulturno

v tem procesu decentralizacije in iskanja novih oblik in metod upravljanja, bi morala sindikalna organizacija najti svoje pravo mesto in postati usmerjevalec tega procesa. Prav ta dejstva je v svojem izlaganju na občnem zboru poudaril generalni direktor podjetja Silvo Hrast, ko je dejal, da smo se spoprijeli s problemi, katerih razčiščevanje bo trajalo daljšo dobo, v kateri se bodo morale angažirati vse subjektivne sile, a posebno še sindikalna organizacija. Osnovno vodilo bo morala postati skrb, kako približati upravljanje neposrednemu proizvajalcu, za kar bo potrebno stvari temeljito analizirati po liniji vodstva in upravljanja. Sindikalna organizacija bo morala na tem področju odigrati važno vlogo, ki je doslej ni odigrala v celoti, kot pobudnik vseh akcij.

Osnovna vloga sindikalne organizacije bo v prihodnosti v poučevanju in vzgajanju članov delovnega kolektiva za opravljanje funkcij v vseh organih upravljanja ekonomskih enot, katerih samoupravni organi so že dobili določena pooblastila, pravice in dolžnosti. Sindikalna organizacija si bo morala prizadevati, da bodo člani kolektiva spoznali, v kakšnih oblikah in kje bo njihova iniciativa najbolj koristila in preprečiti bo treba, da bi razne napake, ki se porajajo v prehodnem obdobju utrjevanja ekonomskih enot, negativno vplivale na njihovo delo in jih destimulirale. V nobenem primeru ne bomo smeli dopustiti, da bi se deformirali koncepti razvoja ekonomskih enot in njihovega delovanja v okviru celotnega podjetja. V takih primerih bo morala sindikalna organizacija zavzeti svoja pozitivna stališča. Sindikalna organizacija in organi upravljanja ekonomskih enot bodo morali najti skupni jezik za preprečevanje in odstranjevanje nezdravih odnosov in negativnih pojavov, ki bi pomenili zavoro razvoja celotnega sistema delovanja ekonomskih enot in njihovega medsebojnega sodelovanja v okviru enotnega podjetja.

V razpravi je sodeloval tudi finančni direktor Janko Kralj, ki je obrazložil novo delitev dohodka, ki izvira iz sprememb predpisov, ki prepuščajo proizvajalcem več

ustvarjenih sredstev kot doslej. — Nova delitev postavlja naše podjetje v boljši položaj, ker bomo imeli na razpolago več sredstev, s katerimi bomo morali skrbno gospodariti.

V razpravi je bilo analizirano tudi vprašanje delovanja naše ambulante in rezultati ankete o zdravstveni službi. Odgovori v anketi so z različnih stališč osvetlili obilo važnih problemov za zdravstveno službo. Anketa je obsegala delovanje ambulante za vsa pretekla leta in bo osebju obratne ambulante služila za dobro osnovo v prihodnje.

Delovno predsedstvo

V razpravi je bil omenjen tudi problem zaposlovanja starejših in dela manj zmožnih oseb, kakor tudi invalidov. Poleg komisije, ki je zadolžena, da te probleme rešuje, bi se s tem vprašanjem morala sistematično ukvarjati tudi sindikalna organizacija, ki mora zagotoviti, da se ti ljudje namestijo na ustrezna delovna mesta. To bo še posebno važno zaradi novega načina delitve osebnega dohodka, ki bo upošteval delovni učinek delavcev. Ponovalno je bilo načeto tudi vprašanje kolektivnega dopusta in organizacije letovanj, ker so nekateri delegati smatrali, da v času kolektivnega dopusta ne bo moč angažirati zadostnih zmogljivosti za letovanje članov kolektiva. Komisija za letovanje še ni imela konkretnih podatkov, ker je celotni postopek v teku. Tudi stanovanjskemu proble-

mu je bila posvečena pozornost. Ta problem bo treba v prihodnje kompleksno reševati, saj imamo v podjetju še vedno 300 nerešenih primerov. V razpravi je sedaj ena od možnosti, da se pospeši stanovanjska izgradnja in sicer z angažiranjem finančnih sredstev posameznikov. S tem bi za gradnjo stanovanj lahko angažirali večja sredstva in rešili del prosilcev za stanovanje. V razpravi je bila poudarjena tudi potreba, da sindikalna organizacija vodi sistematično skrb o zaposlenih borcih NOV, o delu mladinske organizacije in o fondu samopomoči. K razpravi je prispevala nekaj misli

tudi predsednica ObSS Pepca Ježeva, ki se je občnega zbora udeležila kot gost. Občni zbor je pozdravil tudi predstavnik ObSS Nova Gorica, tovariš Vižintin in predstavnik podjetja Krušik iz Valjeva, s katerim ima naša sindikalna organizacija neposredne stike.

Že med razpravo je bila predložena kandidatna lista za tajništvo sindikalne organizacije. Po novi shemi sindikalne organizacije so ekonomske enote izvolile izvršne odbore, ki bodo delovali samostojno. Skupno sindikalno dejavnost bo usmerjal plenum, ki bo imel za operativne posle tajništvo. Kandidatna lista za tajništvo ni bila sprejeta in jo je kandidacijska komisija morala, po predlogu delegatov, dopolniti. Poleg kandidatov za tajništvo in nadzorni odbor, je občni zbor izvolil tudi 7 delegatov za konferenco ObSS in 5 delegatov za konferenco republiškega odbora

sindikato kovinarjev. V tajništvo so bili izvoljeni naslednji člani kolektiva: Franc Božič, Leopold Mrak, Zore Novak, ing. Danilo Dolgan, Dragica Zupan, ing. Leon Štirn, Boris Starc, Franc Vončina, Janez Glač, Sonja Režun, Stane Ječnik.

V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni: Avrelj Tronkar, Bogdan

Napokoj, Janko Vodnik, Tončka Vogrič, Ivan Pipan.

Na konferenci ObSS bodo našo sindikalno organizacijo zastopali: Franc Vončina, Leopold Mrak, ing. Danilo Dolgan, Franc Orel, Vili Planinšek, Franc Reberšek, Božo Krajšek. Za konferenco Republ. od-

bora sindikatov pa so izvoljeni: Franc Božič, Pavel Rink, Franc Kejžar, Vinko Šarabon, Franc Orel.

Občnemu zboru je bil predložen tudi proračun sindikalne organizacije in program dela. Proračun je bil odobren, o programu dela pa bodo razpravljali še izvršni odbori ekonomskih enot.

Ing. Marjan Lavrenčič

BODOČA ISKRA

Poslovno združenje »Avtomacija« je dalo pobudo za več ukrepov, ki so mejnik v razvoju slovenske elektroindustrije. V jeseni so se zbrali razvojni strokovnjaki in proučili bodoči razvoj ključnih podjetij, ki imajo v rokah nadaljnji razvoj avtomatizacije, finomehanike, merilne tehnike, elektronike, optike itd.

Tej komisiji je sledila komisija tehnologov, ki je obdelala perspektivni program prve komisije. Tehnologi smo začeli izvajati pomembne sklepe, ki jih je sprejel upravni odbor Združenja pod predsedstvom tov. Hrasta. Naj navedemo le nekaj glavnih sklepov:

»Dvignimo zavese med podjetji in uredimo perspektivni proizvodni program!«. Kolikšna mera zupanja med kolektivi in gospodarska dozorelost je potrebna za to veliko odločitev. »Specializirajmo obrate samo za določene izdelke«. Ker bodo v specializiranem obratu narasle količine izdelkov, bo mogoče tehnološki proces bolje urediti in izdelke poveniti. »Združimo razvojne sile«, »združimo investicijska sredstva za nadaljnjo graditev naših tovarn« in podobno.

Tako smo tehnologi v decembru sestavili predlog za razdelitev programa po tehnoloških vidikih. Predvideli smo skupne koordinacijske službe, planiranje in statistiko, organizacijo, kapitalno izgradnjo, strojno-računski center, kadrovske politiko in planiranje vzgoje kadrov, skupne komercialne službe in skupni razvoj v razvojnem zavodu in Institutu za elektroniko in avtomatiko. Da bi rešili tovarne skrbi za polizdelke, smo predvideli specializirane obrate za skupne dele in to:

— obrat za kovinske polizdelke (standardne dele), kjer bomo koncentrirali avtomate,

— obrat za izdelavo delov iz umetnih mas
— in livarno.

Večno problematiko slabega in nezadostno vzdrževanega strojnega parka, naj bi rešila tovarna strojnih delov in generalni remont. Specializirana enota bi morala letno generalno popraviti okrog 500 strojev, zato naj dobi vse moderne stroje, kot jih imajo tovarne obdelovalnih strojev. Tovarna orodij bo serijsko proizvajala standardna orodja, izdelala naj bi tudi del potrebnih štanc, vrtalnih priprav in posebnega rezilnega orodja ter vse merilno orodje, kobile in orodja za umetne mase. Obratne orodjarne naj bi skrbele le za popravila in izdelavo majhnih orodij, ki jih centralna orodjarna zaradi svoje obsežnosti poslovanja ne bi mogla dobaviti v tako kratkem roku. Nadalje smo razdelili proizvodni program tako, da smo predvideli vrsto specializiranih tovarn, za finomehanske proizvode, elektroakustične aparate, za merilno tehniko, za elektronske naprave, oddajnike, kontaktorje in releje, za male elektromotorčke, za elemente elektronskih naprav, usmerjevalne elemente, tranzistorje itd.

Upravnemu odboru Avtomacije smo konec decembra predložili plan izgradnje novih obratov in potrebne investicije za gradnje in opremo novih in rekonstruiranih obratov. Pri tem študiju smo ugotovili, da je z združevanjem mogoče doseči velike prihranke. Planirani razvoj smo postavili na realnejšo osnovo in tako prišli do osnov za izdelavo investicijskih programov. Ko je konec januarja postalo jasno, da moramo vrsto investicijskih programov izdelati najkasneje v aprilu, nam je kljub zimskemu mesecu postalo vroče. Največ dela se je nakopičilo Iskri. Dolg seznam nalog je zahteval za rešitev verigo strokovnjakov. Dolg seznam imen za oprostitve od rednega dela smo predložili glavnemu direktorju v rešitev. Redno delo je zaškripalo, ker je okoli 30 strokovnjakov zapustilo svoje redne naloge. Poleg navedenih smo poiskali še zunanje sodelavce ekonomiste in vrsto projektivnih podjetij za izdelavo idejnih projektov. Vseh sodelujočih pri naših elaboratih je okoli 50.

Na papirju smo dvorišče praktično popolnoma zazidali, produkcijo smo podaljšali do industrijske šole. Objekt smo zaključili z livarno in delavnico za izdelke iz umetnih mas. Na mestu sedanjih zidanih barak bi po tem projektu dvignili dve 5-etažni zgradbi. Na sedanjem območju Iskre smo predvideli 5 samostojnih tovarn z ustreznimi stroji, montažami in vsemi službami za samostojno gospodarjenje.

Paralelno so gospodarsko politične sile našega združenja pripravljale združitev glavnih podjetij v skupno podjetje. Iz razprav na delavskem svetu vam je znano, da je prišlo do pripojitve 3 podjetij k Iskri, (Telekomunikacije, IEV in Tela). Isto ime za staro in novo podjetje pa nam v razpravah dela težave. Zato je hudomušnež našel izhod z vprašanjem: »Iskra in ostali (Tela, Telekomunikacije in IEV) imamo svoje komisije za izdelavo elaboratov. Kaj pa ‚vesoljna‘ Iskra?«. Vas zanima seznam novih organizacijskih enot, da boste skušali poiskati vašo novo gospodarsko enoto v »vesoljni Iskri«. Dolga vrsta jih je in premalo je prostora, da bi vse naenkrat analizirali. Za enkrat naj zadoščajo le nazivi s kratkimi pripombami:

1. Iskra, koordinacijski center s strojno-računsko službo, Ljubljana
2. Iskra, skupne službe za zunanjo trgovino, Ljubljana
3. Iskra, skupna služba nabave, Ljubljana
4. Iskra, prodajno servisna organizacija, Ljubljana
5. Iskra, tovarna mehanskih polizdelkov, Kranj s samostojnimi obrati:
 - a) Obrat standardnih delov, Kranj
 - b) Obrat izdelkov iz umetnih mas, Kranj
 - c) Obrat livarne, Kranj
 - d) Skupne tehnične službe, Kranj (tudi za ostale tovarne na območju Kranj).
6. Iskra, tovarna orodij, Kranj
7. Iskra, tovarna strojnih delov in generalni remont strojev, Kranj
8. Iskra, tovarna elektroakustičnih aparatov — Kranj (telefoni, magnetofoni, diktafoni, električni gramofoni)
9. Iskra, tovarna elektromehanskih elementov za avtomatizacijo, Kranj
10. Iskra, tovarna električnih števec, Kranj
11. Iskra, tovarna merilnih instrumentov, Otoče
12. Iskra, tovarna avtoelektrične opreme, Nova Gorica
13. Iskra, tovarna usmerniških naprav — Novo mesto
14. Iskra, tovarna avtomatskih telefonskih naprav
15. Iskra, tovarna kinoprojektorjev, Kranj
16. Iskra, tovarna električnih orodij, Kranj
17. Iskra, tovarna usmerjalnih elementov, Kranj
18. Iskra, tovarna elektronskih naprav, Ljubljana

(program podjetja Telekomunikacije Pržanj in deloma IEV v novoprojektirani tovarni)

19. Iskra, tovarna elektronskih instrumentov, Horjul (bivši obrat IEV)

20. Iskra, tovarna elementov elektronskih naprav, Ljubljana, z vrsto manjših obratov:

- a) obrat za proizvodnjo magnetov (bivši IEV)
- b) obrat za proizvodnjo feritov (razvoj pripravila IEV)
- c) obrat za proizvodnjo elektro-keramičnih izdelkov in keramičnih kondenzatorjev (program IEV)
- d) obrat za proizvodnjo uporov in potenciometrov (bivši obrat IEV)
- e) obrat za proizvodnjo elektrolitnih kondenzatorjev (bivši obrat Telekomunikacije)
- f) obrat za tiskana vezja in skale (bivši obrat Telekomunikacije)
- g) obrat za proizvodnjo medfrekvenčnih transformatorjev (bivši obrat Telekomunikacije)
- h) obrat za izdelavo papirnih kondenzatorjev (bivši obrat IEV)
- j) orodjarna (bivša orodjarna IEV).

21. Iskra, tovarna žarnic in specialnih elektronk, Ljubljana (bivši obrat IEV)

22. Iskra, tovarna radijskih in televizijskih sprejemnikov, Sežana (bivši obrat Telekomunikacij)

23. Iskra, tovarna kontaktorjev in relejev (program podjetja Tela).

24. Iskra, tovarna signalno-varnostnih naprav, Ljubljana (bivša Tela)

25. Iskra, tovarna tranzistorjev (v razvojnem programu IEV)

26. Iskra, tovarna urnih mehanizmov, Lipnica.

Program smo uredili tudi izven območja »vesoljne Iskre«. Tovarni Niko — Železniki, smo namenili ves program malih elektromotorjev. Institut za elektroniko in avtomatiko je dal del svojega programa Tovarni elektronskih naprav v Ljubljani, drugi del pa Tovarni hidravličnih, pnevmatskih in vakuumskih naprav TIO, Lesce. Kemična tovarna Podnart je prevzela predelavo surovin za polprevodnike za Tovarno usmerjalnih elementov v Kranju in tovarno tranzistorjev. Montažno podjetje »Elektrosignal« bo montiralo naše večje naprave in jih vzdrževalo. To podjetje je odstopilo program skupinskih antenskih naprav Tovarni za elektronske naprave. S tovarno vijakov v Ljubljani smo sklenili dogovor o rekonstrukciji njihovega podjetja, o postavitvi lastne galvanike in o perspektivnem dobavljanju kvalitetnih vijakov za potrebe elektroindustrije.

Elaborat o preselitvi obratov, o adaptaciji obstoječih prostorov, elaborati o razširitvi in rekonstrukciji podjetij Združenja »Avtomacija«, so v zaključni fazi. Ne bo dolgo, ko bomo teže bremena prevalili na ramena gospodarstvenikov in finančnih strokovnjakov in se za nekaj časa oddahnili. Bumerang pa se bo zopet vrnil, ko nas bodo zaposlili s predvideno izgradnjo.

REALIZACIJA PRODAJE V PRVEM TROMESEČJU ZA LETO 1961

V prvem tromesečju smo analizirali cene merilnih instrumentov. — Pri tem smo naše cene primerjali z enakimi instrumenti inozemskih tovarn. Pri kalkulacijah smo upoštevali tudi današnje carinske instrumente in dognali, da smo bili s cenami pri nekaterih merilnih instrumentih prenizki, pri drugih pa nesorazmerno visoki. Upravni odbor je odobril regulacijo cen merilnih instrumentov s 1. aprilom 1961. Potrebne spremembe smo že sporočili naši prodajni mreži.

Prav tako smo s 1. aprilom 1961 znižali cene avtomatskim telefonskim aparatom za približno 10 odstotkov in obenem zvišali plan proizvodnje od 35.000 na 50.000 kosov ATA v letu 1961.

Po vsakem tromesečju analizira vsaka ekonomska enota uspehe in neuspehe ter vzroke slednjih. Če pogledamo, kako smo v zvezi z našim planom proizvodnje in prodaje uspeli, moramo priznati, da se ne moremo posebno pohvaliti.

Če primerjamo izvršeno realizacijo proizvodnje in izvršeno realizacijo prodaje za prvo tromesečje, vidimo, da proizvodnja po planu ni dobavila gotovih izdelkov za približno 415 milijonov din. Razlika med planom prodaje in izvršeno realizacijo pa znaša okoli 4 milijone din. Pri tej primerjavi smo upoštevali za mesec marec realizacijo proizvodnje v višini za približno 1 milijardo din, prodaje pa 820 milijonov din. Niti proizvodnja niti prodaja v mesecu marcu ne bosta verjetno dosegli svojega plana.

Nastane vprašanje, kako nadoknaditi v prihodnjih mesecih zamujene količine. Težkoče so izredno velike:

1. Primanjkuje nam obratnih sredstev. Zaradi pomanjkanja denarja nabavni oddelek ni mogel pravočasno oskrbeti nujno potrebni in kritični material.

2. Pri uvoznih artiklih, potrebnih za našo proizvodnjo, so nastale izredne težkoče na posameznih carinarnicah, ker novi devizni predpisi zahtevajo različne nove postopke pri carinjenju, ki pa še niso bili jasni carinskim organom. Vzroki teh zamud so vplivali tudi na našo proizvodnjo, ki zaradi tega ni mogla pravočasno izdelati potrebnih količin izdelkov in naravno, da jih zato tudi prodaja ni mogla spraviti v promet.

Nadaljnje vzroke neizvršitve proizvodnega plana bi morale posamezne ekonomske enote same analizirati.

Igor Slavec

POSVETOVANJE V PODJETJU ENERGOINVEST O DECENTRALIZACIJI PODJETIJ

To posvetovanje o decentralizaciji podjetij je za konec februarja letos sklicalo podjetje ENERGOINVEST, Sarajevo, ki ima v svojem sestavu 13 raznih tovarn od livarne preko tovarne trafo postaj pa do elektroporcelana. Pri tem pa to podjetje v svojem stremljenju in delovanju na področju decentralizacije podjetij prednjači med tovrstnimi velepodjetji v Jugoslaviji.

Ker se mi zdi njihova organizacijska struktura zelo zanimiva in ker se tudi naše podjetje pravkar nahaja v prvi fazi svoje decentralizacije, mi dovolite, da vam za primerjavo z našim opišem to podjetje. To mi je dolžnost, ker sem bil navzoč na tem posvetovanju.

Podjetje Energoinvest v Sarajevu ima v svojem sestavu nekaj tovarn v samem Sarajevu, dalje v BiH, Srbiji, Črni gori in celo Sloveniji. Organizacija podjetja je postavljena na principu decentralizacije proizvodnih enot in delavskega samoupravljanja in ima centralizirano raziskovalno razvojno dejavnost, tehnično pripravo nove proizvodnje (konstrukcija, orodjarna, poskusna serija) in skupne službe s ciljem, da vse te centralizirane službe v perspektivi poslujejo na principu servisa. Tako imajo decentralizirano tudi komercialno in so skupni (centralizirani) le uvoz, izvoz ter prodaja kompleksnih objektov, dočim posamezne izdelke tovarn prodaja vsaka tovarna sama preko svojega prodajnega oddelka.

Vsaka organizacijska enota podjetja predstavlja celoto za sebe in s svojo proizvodnjo dopolnjuje proizvodnjo druge organizacijske enote.

Proizvodne enote imajo svojo materialno bazo in so ekonomsko zainteresirane, da točno in v roku izpolnjujejo svoje planske naloge, ki predstavljajo del plana celotnega podjetja, da poslujejo čim rentabilneje in ekonomičneje.

Zaradi karakteristike dela in zaradi doseganja enotnosti v vodenju določenih nalog v okviru podjetja, so v tem podjetju ustavnjeni naslednji sektorji:

a) sektor razvoja, ki je organiziran v dveh institutih (razvojnih centrih)

— institutu za termično raziskovanje

— institutu za električno raziskovanje, ki se dalje deli na laboratorij za visoko napetost in laboratorij za nizko napetost

b) sektor priprave nove proizvodnje;

c) sektor projektiranja, ki pa ima nekatere veje svoje dejavnosti organizirane po projektantskih birojih;

SARAJEVO

d) sektor fabrikacije, oziroma proizvodnje, kamor spadajo vse tovarne;

e) sektor realizacije, kamor spada prodaja in prodajna mreža;

f) sektor skupnih služb, ki vsebujejo splošne in kadrovske posle, finance, plan, konjunkturne službe in propagando, organizacijo, produktivnost in kontrolo.

Sedanja organizacija procesa proizvodnje počiva na kooperaciji med organizacijskimi enotami. Znotraj teh enot imajo serijsko in individualno proizvodnjo.

Organizacijske enote v podjetju delijo na predračunske in obračunske organizacijske enote. Obračunske enote se bavijo s posli realizacije in se njihov uspeh lahko meri po že znanih pokazateljih: BTTO produkt, povečanje proizvodnje, produktivnost, ekonomičnost in rentabilnost.

V podjetju EI imajo poleg centralnega DS podjetja tudi delavske svete sektorjev, tovarn in obratov. Centralni DS je razdelil razpoložljivi fond obratnih sredstev podjetja na dva dela:

35 % teh sredstev služi za pokritje skupnih potreb podjetja in z njimi razpolaga UO, generalni direktor, oziroma finančni direktor v okviru zakonskih predpisov, in

65 % teh sredstev pa se razporedi na obračunske enote, ki ta sredstva uporabijo za pokritje svojih potreb v okviru zakonskih predpisov in sklepov DS podjetja.

Razpoložljiva devizna sredstva, nabavljena za nakup reprodukcijskega materiala se v višini 80 % dodeli organizacijskim enotam na osnovi plana proizvodnje za tekoče leto. Prav tako se 50 % sredstev za investicijsko vzdrževanje daje na razpolago obračunskim organizacijskim enotam v zavisnosti od tega, kako so ta sredstva formirana. S 70 % sredstev, namenjenih propagandi, razpolagajo obračunske organizacijske enote, 30 % pa je dano na razpolago UO podjetja. Za vsako organizacijsko enoto podjetja se vodi posebna evidenca osnovnih sredstev in investicijskega vlaganja.

Skupna vsota sredstev, namenjenih za izplačilo osebnih dohodkov delavcev obračunskih enot, pripada odgovarjajoči organizacijski enoti, ki ta sredstva razporeja po točkah posebnega pravilnika.

Pristojnosti in odnose med posameznimi organi delavskega samoupravljanja imajo regulirane s posebnim pravilnikom. Po tem pravilniku obstojajo:

1. Delavski svet podjetja
2. Delavski svet tovarne, odnosno sektorja
3. Delavski svet obrata
4. Upravni odbor podjetja

Delavski svet podjetja: sprejema plan proizvodnje in odobrava bilanco podjetja; sprejema in menja pravila in ostale pravilnike podjetja; razrešuje in menja UO podjetja in posamezne njegove člane; odloča o spremembi poslovanja podjetja; o združitvi, pripojitvi ali razdružitvi podjetja (v soglasnosti z nadreje-

Žičnica na Trebević

nimi organi); odloča o nabavi, prodaji, prenosu in odpisu osnovnih sredstev podjetja in razporeditvi teh sredstev po organizacijskih enotah; odloča o investicijah, kot tudi o uporabi sredstev fondov podjetja; sklepa o formiranju in volitvah delavskih svetov sektorjev, tovarn in obratov; določa število članov v posameznih DS; rešuje pritožbe na sklepe in zaključke UO podjetja in DS sektorjev (tovarn, obratov); na zahtevo sindikata intervenira proti odlokom UO; sprejema zaključke o notranji organizaciji podjetja; odobrava najemanje kratkoročnih in dolgoročnih posojil; rešuje vprašanje viškov in primanjkljajev; sklepa o odpisu dotrajanega materiala in orodja ter neizterljivih terjatev; odloča o razporeditvi obratnih in deviznih sredstev po organizacijskih enotah in daje na splošni referendum važna vprašanja, in končno, rešuje tudi vsa vprašanja, ki so mu dana v obravnavo na osnovi posebnih predpisov.

Delavski sveti sektorjev, odnosno tovarn in obratov pa v svojem delokrogu opravljajo pretežno te posle: obravnavajo in nadrejenim organom predlagajo plan proizvodnje; sprejemajo mesečne operativne plane; opravljajo analize izvrševanja plana in podvzemajo ukrepe za njihovo izpolnjevanje; sprejemajo plan dopustov; razporejajo osebne dohodke; v drugi stopnji obravnavajo pritožbe delavcev na sklepe direktorja sektorja oziroma vodje organizacijske enote; predlagajo nova in ukinjajo obstoječa delovna mesta; opravljajo razdelitev fondov; dodeljujejo in razporejajo stanovanja delavcem svoje organizacijske enote na osnovi pravilnika o razdelitvi stanovanj; skrbijo, da se pravilno vodi evidenca o osnovnih sredstvih; skrbijo za delovno disciplino, organizacijo dela in za dvig produktivnosti dela; skrbijo za uvajanje stimulatивnejšega nagrajevanja v organizacijskih enotah; proučujejo in sprejemajo sklepe na predlog HTZ, itd.

Delavski svet podjetja je pooblastil DS sektorjev, oziroma tovarn in obratov, da lahko nameščajo in razrešujejo tudi vodilno osebje dotične organizacijske enote, vključno poslovodje, končnega kontrolorja in razdelilce dela, kot tudi višje in visokostrokovne kadre. Njihovo pooblastilo je bilo razširjeno tudi na pravico zaključevanja pogodb o honorarni zaposlitvi, plačanih in neplačanih dopustih, itd.

UO podjetja pa skrbi za pravilno poslovanje podjetja, sprejema plan podjetja, sprejema plan dopustov za delavce, ki ne spadajo v nobeno organizacijsko enoto, razporeja stanovanja za te delavce, postavlja vodilno osebje podjetja, rešuje pritožbe delavcev na odločbe generalnega direktorja, itd.

Vprašanje cen in medsebojnega zaračunavanja med obrati in tovarnami so v El rešili tako, da vsaka tovarna svoje izdelke zara-

čunava po prodajni ceni, ki pa obvezno mora biti nižja ali pa kvečjemu enaka ceni tega izdelka na trgu.

S to decentralizacijo podjetja je preneseno tudi precej funkcij iz delokroga generalnega direktorja podjetja na vodje osnovnih organizacijskih enot (kot: podpisovanje pogodb, odgovornost pred oblastmi, itd.). Vodilni kader postaja vse bolj organizator posla, saj posamezne službe zahtevajo vse temeljitejše analize in večjo strokovnost pri reševanju določenih vprašanj.

Zaradi interne kontrole trošenja obratnih sredstev je generalni direktor »El« izdal nalog, da se v podjetju, v finančnem oddelku, organizira organ, ki bo centralno kontroliral porabo obratnih sredstev. Med nami povedano, organizirali so v tem oddelku banko za svoje obračunske organizacijske enote.

Sektor skupnih služb v oddelku »plan in evidenca« zasleduje izvršitev vseh nalogov, in če niso pravočasno izvršeni, zaračunava penale dotični ekonomski organizacijski enoti.

V svoji enoletni praksi v delovanju decentraliziranega podjetja, so v El prišli do problema, ko so morali s tečajji in seminarji nadoknaditi pomanjkljivo ekonomsko izobrazbo svojih vodilnih kadrov, posebno tehničnih.

Eno izmed mnogih muslimanskih pokopališč

Baščaršija v Sarajevu

Pri vsem svojem aktivnem delovanju v smeri decentralizacije podjetja pa so se organi delavskega samoupravljanja in vodstvo tovarn in podjetja s svojim organizacijskim birojem vedno trdno opirali na pomoč družbenih in političnih organizacij v podjetju, ki so pri tem delu odigrale značilno vlogo. V prihodnosti pa od njih pričakujejo še večjo pomoč in zalaganje.

Obračun poslovanja podjetja so do letos opravljali tromesečno, z nabavo novih mehanografskih strojev pa predvidevajo, da bo možno izdelovati te obračune mesečno.

Nekaj zapažanj:

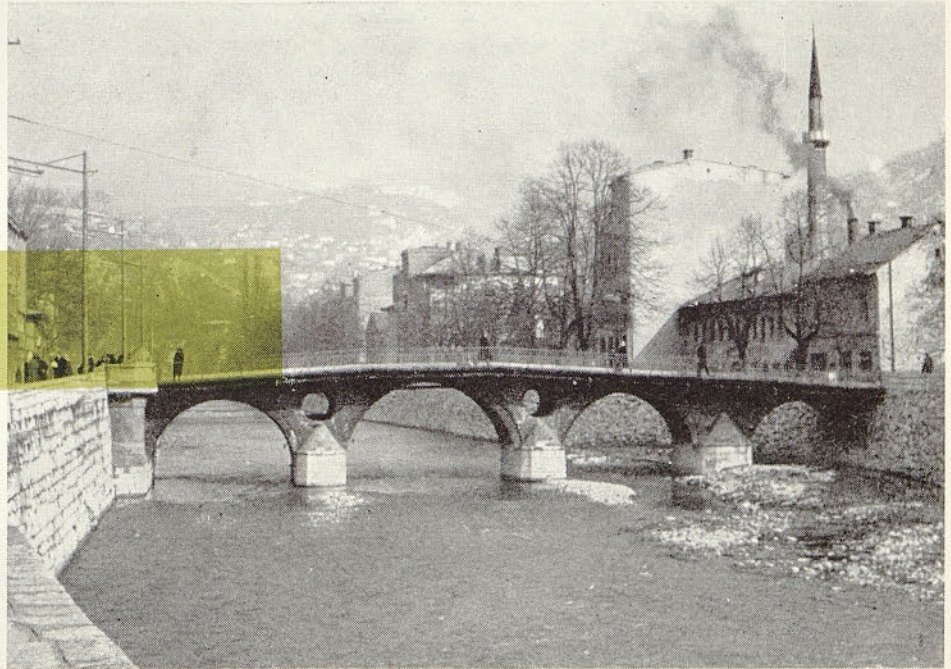
Podjetje El nima centralnih nabavnih skladišč (razreda 3), temveč ima vsaka tovarna svoja skladišča, ki jim pač vežejo tudi lastna obratna sredstva.

— odlitke, od največjih do najmanjših (bron, Al, Md, siva litina) tudi dokončno obdelajo, za kar imajo tudi vse potrebne stroje. Vsaka teh tovarn ima tudi svoj obrat družbene prehrane, okoli tovarne še nekam urejen tovarniški vrt, malo igrišče za roketmet, odbojko ali nogomet. V eni teh tovarn pa imajo sredi zelenja urejen tudi skromen živalski vrt.

Po ogledu se je nadaljevala razprava, v katero so posegli predstavniki podjetij RR Niš, RIZ Zagreb, Fabrika kablova Svetozarevo in Rudi Čajavec, Banja Luka.

V RIZ, ZAGREB, imajo obratno knjigovodstvo po posameznih EE, materialno knjigovodstvo pa spada v nabavni oddelek. Prav tako je kontrola organ dotične EE, končna kontrola finalnih izdelkov pa je organ prodaje.

Prinčipov most

Posmezne tovarne same ne pripravljajo nobene nove proizvodnje. Vse to delo opravijo institut, konstrukcija, orodjarna in poskusna proizvodnja, in to v taki meri, da je izdelek do potankosti preizkušen preden ga proizvodnja prevzame v svojo redno proizvodnjo. Katere nove proizvode je treba uvesti, oziroma katere nove proizvode je treba pričeti proizvajati, o tem odloča v glavnem ekonomska analiza potreb tržišča, dalje predračun stroškov tega uvajanja, rentabilnost predvidene proizvodnje, kar vse pripravi oddelek za konjunkturne službe in propagando. Ko je predlog sprejet, prične »Priprava nove proizvodnje« s temi pripravami: izdelavo orodij, postopkov, konstrukcij itd.

Kontrola v »El« ni centralizirana, temveč ima vsaka ekonomska organizacijska enota svojo. Ta prevzema material, opravlja medfazno kontrolo ter tudi kontrolira končne izdelke tovarne. Skrajno odgovornemu delu kontrole je posvečena posebna skrb, kar se odraža tudi v OD kontrolorjev (premije — penali). Končna kontrola tovarne je v sklopu tovarniškega prodajnega oddelka.

Tovarne in obrati morajo vse svoje izdelke obvezno testirati in se teh testov posluževati pri dobavah in prevzemih materiala. V kolikor neka tovarna prejme blago brez testa, pošlje to blago v Raziskovalni center na testiranje, in šele če ji podatki iz testa odgovarjajo, prevzame blago. Podjetje kot celota pa prodaja oziroma nudi le kompleksne objekte.

Planske cene v El popravljajo, postavljajo in menjajo vsake tri mesece, z ozirom na tržne prilike in na cene na tržiščih.

V tovarnah ne uporabljajo norm, temveč le plačilo od kosa.

V soboto, 25. februarja 1961 smo si najprej ogledali dve tovarni v bližini Sarajeva: Livarno in Tovarno elektroporcelana. Zanimivo pri tem ogledu je bilo to, da v Livarni vse svoje izdelke

V RR Niš so dali EE vsa osnovna sredstva in vsa obratna sredstva, od katerih EE plačujejo tudi obresti. Dobiček v EE delijo na ta način, da četrtino sredstev razdelijo kot OD tiste EE, četrtino dajo v rezervo, dve četrtini pa odvedejo v skupni fond podjetja za OD.

Poslovanje vsake EE se obračunava mesečno. Vsak izvršen delovni nalog gre takoj na obračun in je seveda višina OD odvisna od rezultata tega obračuna.

V RR Niš deli stanovanja in se s stanovanjsko problematiko ukvarja sindikalna podružnica. Razdeljevanje stanovanj teče po pravilniku o razdelitvi stanovanj.

Vsa nabavna skladišča so razdeljena po EE, dočim je nabavna služba vsem EE skupna.

Vsaka EE ima svoj DS, ki posluje po pravilniku. Vsak DS ima pravico nameščenja in odpuščenja tudi vodilnih kadrov v svoji EE.

Na koncu posvetovanja je bilo sklenjeno, da bo naslednje posvetovanje po temi »Prenos sredstev na EE« v Zagrebu, v začetku aprila 1961.

Sedaj pa še nekaj besedi o samem Sarajevu, glavnem mestu Ljudske republike Bosne in Hercegovine.

Ta moj obisk Sarajeva je bil tudi moj prvi obisk BiH in naj mi ne zamerijo tisti, ki so že bili v Sarajevu in jih bi moje pripovedovanje dolgočasilo, če ga bodo sploh brali. To pisanje je namenjeno bolj tistim, ki tam še nikoli niso bili, lahko pa jih bo pot

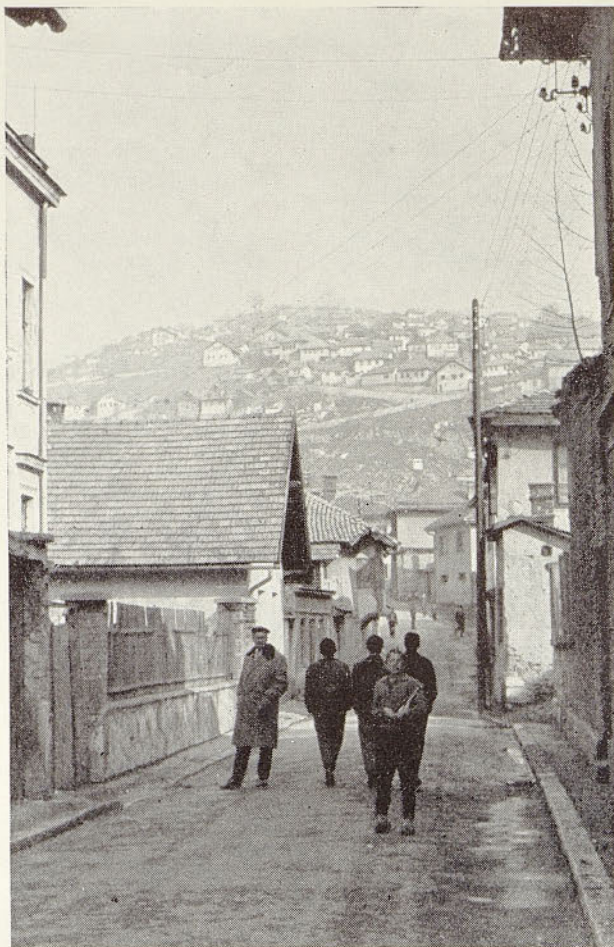
OD = osebni dohodek

kdaj zanesla tja in bi jim morda moj opis lahko koristil pri ogledovanju mesta in okolice.

Navaden Kranjc, kakršnih nas ni malo, ki je navajen Kranja, Tržiča, bil na Ljubeljskih dirkah, pa še danes ne ve, kje je Begunščica, bil v Planici, pa ne ve, kje so Ponče, ki se še kar znajde v Ljubljani in je bil že v Zagrebu in Beogradu, morda tudi že kje »zunaj«, v Sarajevu odpre vse svoje radovednostne registre — oči in ušesa, seveda, če jih ima. Veste so tudi ljudje, ki hodijo veliko po svetu pa nič drugega ne vidijo kot avtomobile, izložbe in morda kikle in pričeske pa dobra jedila in pijačo. Jaz sem oblezel in obredel vse ulice in uličice, kolikor sem jih le mogel, obiskal tudi Begovo džamijo, bil z žičnico na Trebeviću, pohajkoval ob reki Miljacki, ki teče skozi Sarajevo, gledal, opazoval, premišljeval in se marsičemu čudil.

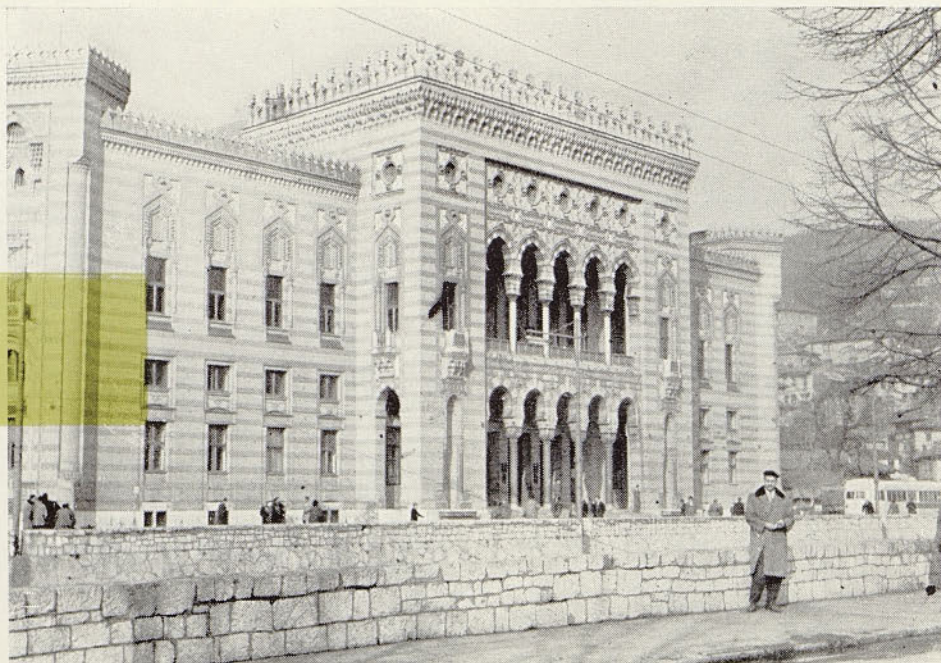
Še enkrat si oglejte naslovno sliko k temu članku. Videli boste dva spomenika srednjega veka, vendar dva zelo različna spomenika, ki, lahko rečem, predstavljata dva povsem različna svetova, ki živita še danes drug ob drugem v tem lepem in zanimivem mestu. V dolini je center evropski, okrog in okrog po vzpetinah in pobočjih Balkan (tako si predstavljam tudi Malo Azijo, pa čeprav še nisem bil tam). Pa tudi znamenita Baščaršija, ki stoji v mestu blizu Begove džamije, nas spominja na pravljice iz 1001 noči, je pa seveda brez Šeherezade, paš in čudovitih sprehodov ob mesečini.

(se nadaljuje)

Pogled na muslimanski del mesta

V orientalskem slogu
zgrajena biblioteka v Sarajevu

IZ ANKETE O KADROVSKI POLITIKI

(MNENJA IN PRIPOMBE KOLEKTIVA)

Mnenja so povzeta po odgovorih na vprašani:

1. Navedite, kakšne izboljšave bi želeli v Vašem podjetju. (Napišite kratko Vaše predloge)

2. Ako želite, napišite spodaj svoje pripombe!

Ti vprašani naj bi služili kot nekako dopolnilo k vprašanju ankete in se dotaknili problemov, ki jih anketa ni zajela, vendar sta pa ti dve vprašanji tako zanimivi, da se ju splača posebej obdelati. Odgovori v predlogih in pripombah se prekrivajo. — V predlogih pridejo bolj do izraza mnjenja, ki se tičejo organizacijskih vprašani in delovnih pogojev — medtem ko pa pridejo pri pripombah bolj v poštev izjave, ki se tičejo posameznikov — proizvajalcev. Pripombe ali predlogi so rezultat največje spontanosti, neposrednosti; vsakdo je napisal ali bolje, se je izpisal o stvareh, ki so ga težile, kar mu je ležalo na srcu. K tem pisanim izjavam ga nihče ni silil, niti vprašanja ankete ne, ampak le njegova notranja napetost, da izpove svoje mnjenje. Tako lahko vidimo v vseh teh pisemenih izjavah nekakšen referendum, tikajoč se pojavov v tovarni.

V anketi za zgornji (le 2!) vprašani, je bila skoraj nepregledna množica odgovorov. Kljub veliki pestrosti smo jih skušali združiti v neka sorodna območja ali poglavja, ki naj bi vključevala vse predloge, pomisleke, opazke, skratka mnjenja anketirancev, ki so odgovarjali na navedeni dve vprašanji. Naslovi poglavij so okvirni.

Pri zbiranju mnenj je sodelovalo več članov raznih dejavnosti kadrovske uprave in to z namenom, da povzetki ne bi bili preveč pod osebnim vplivom poedincev, ki so pripravljali anketo za obdelavo. Da bi anketo čimbolj približali originalnim mnenjem, smo uporabljali ustaljene izraze, od katerih so nekateri že zastareli. Tako uporabljamo na primer izraz plačo ali zaslužek, medtem ko dosti bolj ustreza duhu časa izraz nagrajevanje oziroma osebni dohodek. Podobno je tudi s pojmom delavec, ki ga anketiranci najčešče uporabljajo v starem smislu, ko je pomenil zgolj ročne delavce, dasi je ta izraz razširjen na vsakogar, ki je v delovnem razmerju, ne glede na strokovnost.

Osebni dohodek

Vprašanje plač, zaslužka ali osebnega dohodka se pojavlja v vseh mogočih inačicah, miselnih odtentkih; pri nekem je večja plača naravnost imperativ, pri drugem zopet prošnja; nekemu je plača pravi vir obupa, drugi zopet bodrilno vzklika za večji zaslužek. Želja po višjih, boljših prejemkih daje kar celoten ton vsem predlogom ali pripombam.

Ker je moment plače tako osnoven, srečamo o tem osnovnem činitelju najrazličnejše izjave. Ne najdemo edino izjav tistih, ki jim plača zadošča. Od osebnega dohodka — »plač« — si želijo, da bi zadostovale za dostojno življenje. Zato ne preseneča nezadovoljstvo, ki je tesno povezano z vprašanji nagrajevanja; nekateri občutijo majhno plačo naravnost boleče. Za večino, kakor hitro se ozre naokrog, velja, da vidi prevelike plače pri sosedih v delu, znanjih — drugačno kot jo ima sam — zato je česta želja, da bi se plače izravnale, ker da so med njimi prevelike razlike. Ne ostajajo pa poedinci samo pri osebni prizadetosti, mnogi gledajo tudi na to, če obstoji neko razmerje med raznimi delavnicami ali različnimi kvalifikacijami, zato si želijo regulacijo plač po višini, oddelkih in kvalifikacijah. Mnogi opozarjajo na prevelike razlike med delavci in uslužbenci, te razlike da so naravnost kričeče! Trdijo, da bi bilo treba vskladiti plače oziroma urediti razmerje med njimi; tako naj bi se že enkrat prenehalo s plačevanjem raznih diplom in nazivov, ker to ne vzpodbuja k storilnosti. Zaradi nevsklajenih osebnih dohodkov so posebno prizadeti absolventi IKŠ, ki menijo, da imajo čisto nižje »tarifne« postavke kot nekvalificirani. Po izjavah višjih in srednjih strokovnih uslužbencev je mogoče opaziti zaradi neurejenega tarifnega pravilnika močno težnjo in tudi dejansko odhajanje iz podjetja. Opozarjajo, da se naj pri plači malo bolj upošteva odgovornost, medtem ko je sedaj poudarek le na teži dela. Nadalje pravijo, da so plače za srednje strokovne in višje strokovne uslužbence v našem podjetju drugačne kot v drugih podjetjih. Končno izražajo — uslužbenci vseh strokovnosti — da bi naj tudi pri »pisarniških« delih prevladovalo plačevanje po učinku.

Posebno pozornost je vzbujalo to, da je bil lansko leto »tarifni pravilnik« tak, da je plača preveč zavisela od dobre volje ali točneje samovolje šefov, od poznanstev. Ukiniti da je treba osebno ocenitev, kot osnovo nagrajevanja, ker ne ustreza. Vodilnim očitajo tudi to, da se je pri določanju tarifne postavke premalo oziralo na pridnost ali prizadevnost, prevečkrat se pa upošteval »lep obraz« in podobno; bilo da je celo tako, da kdor je dobro delal, je malo zaslužil; kdor pa ni delal, ampak da je dobro govoril, ta je tudi dobro zaslužil. Marsikom se zdi krivično, da so lažja, čistejša in manj nevarna dela v montažah ali po pisarnah bolj plačana kot v produkciji težja, umazana in bolj nevarna. Dodatek za slab zrak in umazano delo v produkciji ne nadomešča prednosti montaž. Nekateri se potegujejo za ukinitve nadurnega dela, ki je po izjavah čisto le obli-

ka dodatnega zaslužka, ne pa potreba podjetja, zato nič ne preseneča izjava, da si želijo povečanja osebne dohodka brez nadur. Podobno je tudi s honorarnim delom, saj mnogi ljudje delajo v raznih honorarnih zaposlitvah, ki često s poklicno dejavnostjo v podjetju nimajo zveze, kar gotovo zahteva nadnaporov, zaradi katerih trpi delo v tovarni.

Konkretni predlogi, ki naj bi bili že kar rešitve, so postavljeni v tem smislu, da bi bil vsakdo plačan po delovnem učinku. To obliko stimulatívne nagrajevanja si želijo za višje strokovne in sploh za uslužbenska delovna mesta, saj pogosto uslužbenci ne čutijo nobenih — finančnih! — posledic za slabo opravljeno delo. V konkretnih predlogih pa srečamo tudi nekoliko drugačno mnenje, namreč da bi na plačevanje vplivala tudi dolžina dobe, ki jo je posameznik — proizvajalec prebil v podjetju. Nekateri predlagajo — v lanskih razmerah! — da bi se višek plač izplačeval mesečno. Končno si želijo, da se dodatek za stanarino ne bi plačeval v bonih, ampak v denarju.

Doseganje norme je soznačnica za plačo, zato so izjave delavcev o normah podobne kot o plačah in jim ljudje pritikajo iste lastnosti. Prvenstveno si želijo, da bi se zvišale grupe dela (zlasti za kvalificirane!) in znižale norme ter vpisovalo »čakanje«. — Nekateri trdijo, da se postavljajo zmeraj bolj »napete« norme. Srečamo pa tudi mnenje, da je brez smisla zmeraj višje in višje doseganje norm, ki je pri nas že visoko, ko pa so osebni dohodki kljub temu nizki. Opazijo, da grupe dela za podobna, enaka ali celo ista dela niso iste, in zato predlagajo, da bi jih kazalo izenačiti. Mnogo je tudi ugovorov proti nedognanemu ali nepravilnemu normiranju. Končno si delavci na normo — ob plači po učinku — želijo tudi premijo oziroma, da uslužbenci ne bi dobili viška plač, ker že itak imajo višje plače in premije.

Vprašanje standarda

Tesno s prejemki je povezano vprašanje življenjskih pogojev, življenjskega standarda. Kar nekaj izjav se je nabralo, da se z 10, 12 (posebno pogosta je številka 13 tisoč din) ali 14 tisoč dinarjev ne da živeti, da ne zadošča tak znesek za življenjski minimum, za družino pa je tudi 30 tisoč din premalo. Iz nekaterih odgovorov je začutiti celo pomanjkanje. Ob takih izjavah ni prav nič čudno, če se mnogi pritožujejo nad toplim obrokom, ki je za marsikoga bistven obrok, dopolnilo k redni prehrani. Od toplega obroka si želijo, da bi bil kvalitetnejši, pristopnejši po ceni in da bi se ga zajemalo z bolj radodarno zajemalko. Mnogi smatrajo za potrebno, da se razmere v tem smislu spremenijo. Dobro organizirana menza bi na vsak način dala svoj delež k razbremenitvi žena.

Eno izmed najbolj perečih vprašanj so nadalje stanovanjske prilike. Veliko želja je usmerjenih na rešitev stanovanjskega vprašanja, ki ga marsikdo ob dohodkih, kot jih ima, ne more sam rešiti, to je zgraditi si ga z lastnimi močmi in dohodki. Nekateri sicer izražajo mnenje, da so pripravljeni graditi stanovanja, če bi tovarna nekaj prispevala. Še več pa

je želja, da bi dobili od tovarne stanovanje, novo sodobno opremljeno stanovanje, v katerem bi se spodobno živelo, ki bi ugodno vplivalo na voljo do dela in na zdravje. Najdejo se pa še bolj skromne želje, na primer da bi dobili vsaj enosobno družinsko stanovanje. Vsi, ki se dotikajo stanovanjskega problema, pozivajo naj se pospeši gradnja družinskih stanovanj, pa tudi samskih. Nekdo goji sladko upanje, da bi mu bilo stanovanje dostopno vsaj v letu 1961; mnogim pa ostaja po 6-, 7-letnem čakanju le razočaranje, ker ostaja zanje reševanje perečega stanovanjskega problema brezizgledno. Ob tako »dragi« in »redki« dobrini kot je dodelitev stanovanja, je marsikdo boleče občutil krivice v podeljevanju stanovanj, na primer, da se nekateri selijo iz boljših stanovanj v še boljša. Mnogo je opozoril na one, ki dobijo stanovanje po raznih oblikah protekcije ali pa, da se stanovanjska pravica dobi le na osnovi višjih kvalifikacij. Stanovanjski pravilnik, da bi naj bil naklonjen tudi nekvalificiranim delavcem. Kot kričečo krivico, kot kršenje ustavnosti, čutijo mnoge žene v kolektivu pravilnik za podeljevanje stanovanj, ki omogoča stanovanja le moškim, vsaj kot nosilcem stanovanjskih pravic. Želijo si tudi samskih stanovanj, ki jih skoraj ni.

Ljudje pričakujejo od tovarne tudi raznih uslug, da bi se razni kosi, izdelki, ki jih dela tovarna, dajali članom kolektiva pod ugodnejšimi plačilnimi pogoji, kot se to daje trgovski mreži. Pričakujejo pa tudi nekatere ugodnosti bolj privatnega značaja, tako naj bi dobile žene vsak mesec enkrat prosto za »pralni« dan. Za razbremenitev žena predlagajo tudi ustanovitev otroškega vrtca v Savski loki, kjer ga še ni. Nekateri vidijo razbremenitev žena v dodatnem dopustu za matere z otroki. Več ugodnosti si želijo tudi od tovarniške samopomoči, katera naj bi dvignila višino posojila oziroma podaljšala dobo vračanja. Lanske ukrepe ob redukciji vozniških kart in nameravano podražitev so prizadeti odklanjali kot nesocialno ali nepopularno.

Odnos do dela

Po vseh običajih in tudi zakonitostih pričakujemo za slab delovni učinek majhno nagrado. To dejstvo pa dobi še dopolnilo, da nizka plača močno vpliva na delovno moralo. To potrjujejo izjave anketirancev, da so pripravljeni pošteno delati, pa tudi biti pošteno plačani; to bi povzdignilo delovni plet. Na zadovoljstvo pri delu pa ne vplivajo zgolj finančni činitelji, so tudi negmotni, ki se jih ne da kupiti za denar; to je delovna morala.

Večina ljudi preživi skoraj več kot polovico svojega zavestnega žitja in bitja ob poklicnem delu, zato ni čudno, če se osredotoči okoli odnosa do dela, ob tej osnovni obliki človekovega udejstvovanja, večje število pripomb ali predlogov.

Positiven delovni odnos izdajajo izjave z vsebino, da bi bilo zadosti dela, da naj bi bil višji letni plan proizvodnje, da ne bi bilo »čakanja«, ki zlasti kviri delovno moralo. Mnogo je tudi vzpodbujanja, pozivanja k vestnejšemu delu, k premišljenemu delu, k večji osebni odgovornosti, k prizadetosti za

opravljeno delo, da bi se mojstri zavedali dolžnosti do dela, da se v tovarni ne bi debatiralo, ampak delalo in pa da bi razvoj spremljal izdelke od konstrukcije do orodjarne, preko poskusne serije vse do redne proizvodnje. Delovni elan, da bi povzdignilo tudi to, če bi prišli višji vodilni več med neposredne proizvajalce. Pogoste so tudi opazke, da se vodilni ne zanimajo za delo, da se ne zavedajo dolžnosti do dela, četudi bi morali biti vzorni po visoki delovni morali.

Mnogo slabe krvi, nezadovoljstva povzročajo premestitve in napredovanja, na katere preveč vpliva protekcionizem, osebno poznanstvo, zlasti kadar gre za »boljša, več vredna, več veljavna« delovna mesta, na primer nekdo trdi, da bo kmalu dočkal pokojnino na istem delovnem mestu, kjer je prebil že 9 let. Kot rešitev za to stanje dajejo naslednja nاپotila: za razporejanje na delovna mesta naj bi bila odločilna želja, dolžina delovne dobe v podjetju, praksa in sposobnost, in ne ostali činitelji. To slabo razmeščanje je vir mnovega negodovanja; pogoste so želje, da bi uspelo priti na zaželeno delovno mesto v eno izmed montaž, na sedeče, lažje, mirno delo, na delo v eni izmeni. Tudi novo sprejeti naj bi imeli pravico do delovnih mest, ki si jih želijo. V zvezi z gibanjem znotraj podjetja je opaziti dve težnji: nekateri trdovratno želijo vztrajati na »svojem« delovnem mestu, pri »svojem« stroju (to bi lahko bili monotonofili), drugi si želijo menjati delovno mesto, ker je delo, ki ga opravljajo, preveč enolično (to bi lahko bili monotonofobi). Zlasti med kvalificiranimi je dosti takih, ki si želijo delo, ki bi bilo zares kvalificirano, in ne tako, ki ga lahko opravlja vsak šolar, želijo doseči, da bi se jih vrednotilo kot kvalificirane; čutijo se ogrožene, opozarjajo na premajhen poudarek kvalifikacije nasproti nekvalificiranemu delu. Dostikrat ne doživijo polnega priznanja za svoje delo, zato navajajo tudi objektivne pokazatelje — plačo, — ki dostikrat ni večja kot za nekvalificirana — polkvalificirana dela. V tej smeri se čutijo prizadeti celi oddelki. Nekateri se pritožujejo nad nizko delovno moralo, nad premajhno vestnostjo, zlasti kvalificiranih pa tudi mladine, kjer so poleg prej navedenih vzrokov nakazani tudi drugi razlogi. Za sanacijo delovnega vzdušja zahtevajo različne oblike kontrole, predvsem nad vodilnimi; potrebni so tudi različni disciplinski ukrepi, ki naj ne bi veljali samo za »delavce«, ampak za vse v podjetju. Kontrolni naj bi bili podvrženi tudi izhodi iz podjetja, predvsem privatni.

Medsebojni odnosi

O medsebojnih odnosih pripominjajo, da so nezdрави, da ni pravilnega vrednotenja ljudi, da je premajhno razumevanje sočloveka; nekateri izdajajo osebno prizadetost — užaljenost. Pojav, ki največ kvari delovno vzdušje ali zadovoljstvo ljudi, je v odkritem antagonizmu (nasprotstvu) podrejenih do nadrejenih. Pravijo, da bi bilo treba medsebojne odnose urediti najprej pri predpostavljanih. Vodilni so tarča mnogih jedkih pripomb. Očita se jim samovolja, diktatorstvo; marsikdo je neprijetno občutil

neenakopravno, nepravilno ali netovariško ravnanje; nadalje zapostavljanje, neuvidevnost, premajhna pozornost, neodkritosrčnost, včasih tudi kričanje ali celo obkladanje z žaljivkami. Nadrejeni skoraj ne znajo pohvaliti dobro, a tudi ne prav grajati slabo, in končno, mojster da je priganjač, ker da se boji za svoj stolček. Po nekaterih posameznih oddelkih so odnosi tako napeti, da predlagajo izmenjavo vodstva ali kaznovanje neodgovornih vodilnih. Mnoge nepravilnosti, ki kvarijo dobre odnose, so v pristranskem razdeljevanju in neodgovornem napredovanju.

Drugo nasprotje, ki se pojavlja, je med starimi in mladimi. Nerazumevanje in očitki so z obeh strani; podani so nekateri nauki, kako naj bi se obnašala mladina in za starejše, kako bi naj razumevali mladino. Zaradi napetih odnosov, bodisi z nadrejenimi, bodisi s sodelavci, si mnogi želijo premestitev na drugo delovno mesto v druge oddelke; nekaj, a znatno manj želja, je pa tudi za odhod iz podjetja, prav zaradi nevsklajanih odnosov.

Delovni pogoji in zdravje

Še morda več želja po premestitvah kot zaradi slabih odnosov, je zaradi bolezni, zaradi zmanjšanja delovne sposobnosti, zaradi dela, »ki gre na živce«. Pravijo, da morajo zdravstveno prizadeti delati na delovnih mestih tako, kot najbolj zdravi. Pritožujejo se tudi žene, ki jih po porodniškem dopustu premeščajo na težja delovna mesta. Sem bi se lahko deloma prištel množica želja po premestitvah na manj naporna delovna mesta iz produkcije v montažo. Nekateri se izražajo o delovnih pogojih, da je njihov učinek za zdravje škodljiv. Takega dela je največ v selenskem oddelku. Tudi delavkam v produkciji ni najlažje, dvigati morajo pretežke zaboje. Zaradi škodljivega vpliva delovnih pogojev predlagajo nekateri celo ambulantno za poklicne bolne. (Izražene so tudi želje po razširitvi zobne ambulante). Mnogo pritožb čez zdravje škodljivo delo je osredotočenih v izjavah o nočni izmeni, ki bi jo bilo treba ukiniti, saj tudi 12,5% dodatek za nočno delo ne nadomešča vseh naporov, vloženih v nočno delo; dodatek za nočno delo naj bi se dvignil na 15% in celo na 50%! V predlogih dajejo tudi pobudo, da bi dobila nočna izmena zastoj topel obrok tako kot ga imajo druge tovarne v Kranju. Mnogi občutijo tudi pomanjkljivo delovno varnost, zlasti pa, da bi bile »zaščitne« halje zastoj. Do takega stališča pride zaradi zamenjavanja pojmov delovne in zaščitne halje. Pravijo, na primer, da se naj zaščitne halje ne plačujejo po 800 ali 1600 din, ampak bi naj bile zastoj.

Česte so pripombe tudi na mikroklimo, ropot, svetlobo in glasbo. Prvenstveno je potrebna ureditev ventilacije. V nekaterih produkcijskih podjetjih, predvsem v onih s strojnim parkom, se predlogi za izboljšanje teh pogojev kar nizajo drug za drugim. Številka teh predlogov je tako velika, da kaže nujno predrugačiti ventilacijske naprave. Nekateri bi se zadovoljili z boljšo lokalno ventilacijo, kolikor ni

možna ventilacija v celoti — v kratkem, želijo si več čistega zraka. Pristavljajo tudi, da slab zrak vpliva na delovno storilnost. Poleti je v nekaterih oddelkih očitno prevroče; pritožbe se nanašajo tudi na neustrezno ogrevanje pozimi. Manj pogoste so pripombe glede ropota in svetlobe; manjka predvsem dnevne svetlobe, nihče pa ne opozarja na pomanjkanje luči.

Prav pogosto pa želijo, predvsem v produkciji in orodjarni, ureditev higienskih naprav, tako kopalnic, tušev, pralnice za delovne obleke in podobno. Po nekaterih straniščih je opazna pomanjkljiva higiena. Ponekod manjka tudi pitna voda. Potrebno bi bilo uvesti tudi posebne prostore za malico. V nekaterih oddelkih je občutiti močno pomanjkanje garderobnih omarič oziroma garderobnih prostorov nasploh. Neurejenih delovnih pogojev je po opazkah v anketi često krivo vodstvo oddelkov.

Spremembo delovnih pogojev si želijo tudi v smeri uvajanja nekaterih udobij med delom, tako je zlasti pogosta želja po glasbi, ki da poživi. Žal pa so nekateri oddelki brez ozvočenja. O glasbi se v svojih pripombah do kraja vsi pozitivno izjavljajo, razen nekdo, ki odklanja tujo, vendar si pa tudi ta želi glasbo ob delu in sicer domačo. Za večje udobje med odmorom si želijo več klopi na dvorišču, ki da se močno priležejo.

K neudobju dosti prispevajo pretesni, prenatrpani prostori, nekatere navdaja to dejstvo naravnost s tesnobo; če že ne iz drugih razlogov — n. pr. iz investicijskih potreb! — je potrebno razširiti delavnice. K večjemu delovnemu udobju bi mnogo prispevala tudi obnova orodij, strojnega parka, raznih meril in končno tudi literatura, kar bi vse skupaj omogočilo uvajanje udobnejših delovnih postopkov.

Organizacija

Vsebinsko najbolj pestri so odgovori, ki se tičejo organizacijskih vprašanj. Organizacija je v anketi večpomenski pojem in je vzeta v najširšem pomenu besede; nanaša se na delovni proces, delovni čas, terminsko službo, komunikacije, transport in celo na napredovanje ali ustrezno razmestitev ljudi na delovna mesta.

Najpogostejše opazke se nanašajo na ureditev delovnega procesa, ki da je zavora za večjo delovno storilnost. Pri delih na normo je pogosto brezkoristno čakanje zaradi čestega primanjčovanja ali nerednega dotoka materiala ali tudi urejanje strojev. Večkrat nastopi kot problem pomanjkljiva preskrba z zaboji, v katere se odlagajo polizdelki ali sestavni komadi. Pomanjkanje zalog sestavnih komadov je zlasti močno v montažah, nekdo vzklika, da je dobava sestavnih delov naravnost grozna. Nekateri iščejo tudi vzrok za tako stanje v prevelikem asortimanu izdelkov, ki močno obremenjuje produkcijo. Rešitev vidijo v specializaciji proizvodnje ali vsaj v proizvodnji po panogah. Ob pestri proizvodnji, ki jo imamo v tovarni, se kaj lahko dogaja, da terminska služba ne opravlja svojih dolžnosti. Kljub temu si pa želijo, da bi bili roki izdelave točni. Vzporedno z delovnimi procesi in planiranjem proizvodnje so do-

sti kritizirana proizvodna sredstva, ki so dotrajana ali pa so premajhna za obseg planirane proizvodnje. Prav zaradi tega si želijo smotrno investicijsko gradnjo — politiko. Za ureditev prej navedenih primerov hočejo ponekod strokovno pomoč organizacijskega oddelka.

Dosti pripomb se nanaša na delovni čas, v glavnem si želijo skrajšati delovni čas. Najskromnejše sugestije nakazujejo, da bi se v soboto delalo le do 12. ure, drugi želijo, da bi bil delovni čas 45 ur na teden ali 9 ur na dan, sobota bi pa bila prosta, da bi imeli angleško soboto. Najzahtevnejši želijo samo 7 urni delavnik ali 42 delovnih ur na teden. Žene pričakujejo neke dodatne bonitete glede delovnega časa — kar je bilo že drugje omenjeno — to je, da bi bilo ženam omogočeno delati le 4 ali 6 ur in da bi dobile, tudi tako se nekatere izražajo, za to delo polno plačo, ali pa tudi, da bi možje dobili znatno višje plače in, da bi lahko ostale žene potem doma. Bolj skromne želijo sicer prosto soboto ali ponedeljek, prav bi jim prišel tudi »pralni« dan, ki naj bi bil enkrat na mesec za žene — matere.

Zelo dosti opozoril je usmerjenih na nepolno zaposlene vodilne. Često so vodilni neproduktivni, ne pomagajo pri delu, taka mesta bi bilo treba ukiniti. V nekem oddelku, bi bilo treba skrčiti število od 6 vodilnih na 3 (trije, da zastoj prejema plačo). Močno se je razbohotila tudi birokracija, ki jo je odločno preveč. Po opombah je zmešnjave zaradi zmeraj večje birokracije, zmeraj več. Po nekaterih oddelkih produkcije ugotavljajo nezadostno zaposlene delavce, zaradi česar je odveč novo in novo sprejemanje delavcev. Ugotavljajo pa tudi, da mnogi ne opravljajo dela, ki so zanj določeni. Prav čest pojav je, da šefi ali tudi kvalificirani delavci opravljajo vsa mogoča ali se udeležujejo v vzporednih dejavnostih, samo s svojim lastnim delom ne. Slabo funkcioniranje opazijo tudi v raznih službah. Tako ugotavljajo nered v avto voznjeh, nedisciplino v tajništvu.

Veliko vprašanj nastopa ob nepravilnem kadrovanju. Organizacija premeščanja ni dobra. Predlagajo, naj bi pri tem prevladovalo načelo: delo po sposobnosti, strokovnem znanju, praksi, in ne po poznanstvu in ostalih nekontroliranih činiteljih. Delovna mesta naj zasedejo strokovnjaki, to naj bo prvo merilo. Razpis delovnih mest naj bo resničen, ne pa formalnost. Za pristoje delovno mesto naj se ne vzame tretjega kandidata, če sta bila testirana že dva in sta zadovoljevala zahtevam.

Močno so zastopane kritike na račun pomanjkljivih komunikacij. Tako šepa povezanost med oddelki ali dejavnostmi, pa tudi znotraj oddelkov komunikacije niso vselej utečene. Zlasti slaba je strokovna povezanost. Želijo si tudi, da bi za reševanje problemov po oddelkih dali svoj doprinos delovni sestanki, skratka, da bi bilo več neposrednega upravljanja preko neposrednih proizvajalcev. Zato tudi ne čudi, da so opazke na račun reševanja problemov zgolj na šefovski ravni in da na mesto izvajanja organizacijskih predpisov, ki so dobri, pridejo do izraza osebne tendence.

Izobraževanje :

Na potrebo izobraževanja opozori kolektiv v večih smereh. Tukaj so želje po pridobitvi kvalifikacije, bodisi, da bi postali kvalificirani delavci ali, da bi poglobili svoje znanje z nadaljnim študijem, ali dopolnili iz strokovnih knjig. Želje so usmerjene na TSŠ, na strojni oddelek in elektro oddelek, ali tudi na ESŠ. Želijo si, da se v bodoče ne dela v izobraževanju krivica ženam ali dekletom, da bi jim namreč bilo lažje doseči kvalifikacijo, oziroma bi jim bilo dopuščeno vpisati se na IKŠ Iskra. V izobraževanju da je krivično tudi to, da hodijo na seminarje samo vodilni, ne pa tudi delavci. Že pred letom, ko je bila anketa izvajana, je bilo izraženo tudi mnenje, da bi se ustanovila v Iskri tehniška višja šola za strojno in elektro stroko. Na tečaju za kvalificirane delavce pa naj bi podajali le smiselno in koristno učno snov. Manjši pritisk na izobraževalne organe bi pomenil razmestitev kvalificiranih na delovna mesta, za katere so usposobljeni, ne pa da nekateri morajo celo kvalifikacijo dokazovati z dokumenti.

Nekateri si želijo več izobrazbe za svoje nadrejene. Pogosto opažajo, da so na vodilnih mestih ljudje z nepopolnim znanjem, z nezadovoljujočim tehničnim znanjem, kar škoduje tudi podrejenim, saj je pogosto zaradi tega podcenjevan kar cel oddelek, zato si pač želijo od šefov izobrazbe. Najbolj manjka izobrazba srednjemu vodilnemu kadru. Za mojstre priporočajo, da bi jim bil potreben pri njihovem delu vodenja seminar o psihologiji človeka.

Informiranost

Posebno pomanjkljiva je informiranost o obračunu plač, za kar pričakujejo v bodoče, da bo jas-

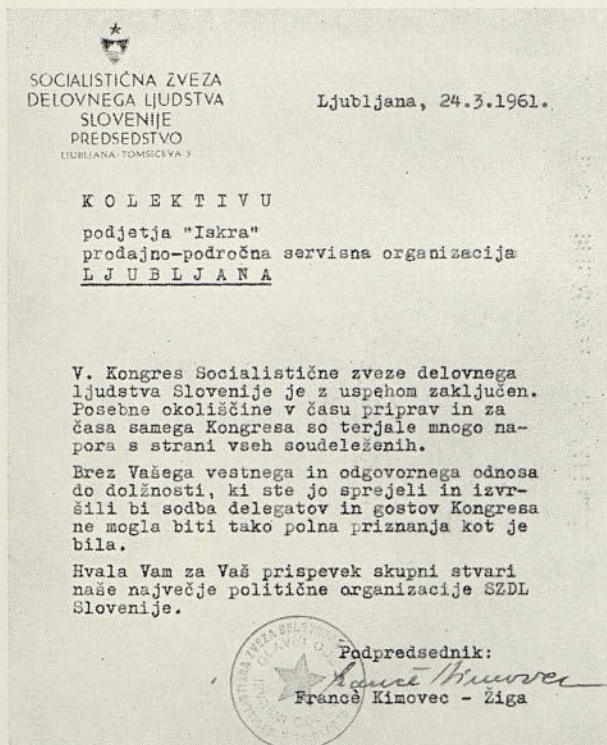
nejše. Sploh so plače pogosto predmet želja, večje jasnosti; da bi bili seznanjeni z obračunavanjem osebnega dohodka. Vprašanje plačevanja, nagrajevanja ali osebnega dohodka, bi bilo potrebno razčistiti, da bi vsakdo vedel na kakšen način in končno, koliko bo zaslužil. Nekaj razdraženosti je pa povzročila »Naša žena« med ženami, ki je objavila netočno vest, da imajo delavke na tekočem traku med vsako delovno uro 10 minut odmora.

Anketa

Morda nikjer v pripombah in predlogih ni zbrano toliko trpkosti in jedkosti, kot ravno v vprašanih okoli anket. Z izpolnjevanjem anket želijo, da se ne bi preizkušala samo potrpežljivost papirja, zato jo kaže brezpogojno objaviti; smisel zadobi samo z objavo; obenem si pa anketiranci želijo, da ne bi služila samovšečnim statistikam. Menijo, da anketa sama nič ne koristi, ker se ne upoštevajo predlogi, prezrejo se pripombe, znova in znova pa apelirajo, da se anketa objavi v enem izmed Iskrinih glasil. Seveda je pa tudi dosti izjav dobre volje, da je izpolnjevanje ankete koristno.

K anketi imajo tudi precej metodoloških ugovorov, zdi se jim, da ima premalo vprašanj, da je rok pol ure za izpolnjevanje ankete prekratek, dalje, da se iz kopice personalnih podatkov da odkriti vsakega izpolnjevalca ankete in je torej anketa premalo anonimna. Treba bi jo bilo ponoviti vsake tri mesece, da bi se videl eventualni napredek. Končno si želijo, da bi se anketa izvedla po sektorjih in da bi se izvedla anketa tudi o delovnih pogojih in delovnem vzdušju, o prostem času in podobno.

Milan Puhan

»AVTOMATIKA«

Strokovno glasilo za avtomatizacijo
Ljubljana, Uredništvo in uprava, Celo-
lovska cesta 121, tel. 32-011,
interno 282

vas seznanja z najnovejšimi načini proizvodnje in z modernimi oblikami gospodarjenja, daje strokovna pojasnila o uvajanju avtomatizacije, tekoče obvešča o najnovejših dosežkih in izdelkih naših podjetij in podobno.

Revija izhaja dvomesečno, v slovenski in srbohrvatski izdaji. Letna naročnina za šest številik znaša samo 1000 dinarjev, medtem ko stane posamezna številka 200 din.

Revijo toplo priporočamo slehernemu članu kolektiva, ki bi mu utegnila vsebina revije pomagati pri njegovem delu.

Tradicionalno sejmsko mesto Leipzig si je tudi za letošnji mednarodni sejem skušalo nadeti kar najučinkovitejši velemestni videz, kar mu je le delno uspelo, kajti v osnovi je to staro mesto, ki še vedno kaže posledice bombardiranja v minuli vojni. V času sejma so pestro učinkovale na to sivo mesto le pisane zastave sodelujočih držav z vseh kontinentov, ki jih je bilo po številu preko 70.

Mednarodni sejem Leipzig je organiziran vsako leto ob istem času, to je od 5. do 14. marca. Meščani so na ta sejem zelo ponosni in ga vsako leto težko pričakujejo. V tem času je mesto živahno, kot bi se zbudilo iz zimskega spanja. Promet po ulicah je tako gost, da je na vsakem križišču več prometnih policajev, ki pa že drugi dan po končanem sejmu niso več potrebni. Prav tako tudi izginejo vse stojnice, ki

so v času velesejma postavljene na bolj prometnih točkah. Mesto postane zopet tiho in prazno, čeprav šteje preko milijon prebivalcev.

Sejem v Leipzigu je bil zelo obsežen, saj je samo tehnični del razstavljalcev obsegal 22 hal, medtem ko je bil sejem široke potrošnje organiziran v strogem centru v 16 velikih trgovskih hišah.

Jugoslovanski paviljon je delil halo s Poljaki in Madžari in je bil prostorno dokaj majhen, ali bolje rečeno, utesnjen. Pred paviljonom smo razstavljali dva lepa avtobusa tovarne FAP, traktorje in druga motorna vozila. Največjega zanimanja sta bila deležna avtobusa in mnoge obiskovalce je bilo prav težko prepričati, da sta res »made in Yugoslavia«. Prav tako je veliko zanimanje žel »Fičo« v svetli pastelni barvi, ki je bil razstavljen v notranjosti paviljona.

Sejmski prostor

MEDNARODNI SEJEM V LEIPZIGU 1961

Veliko željnih pogledov obiskovalcev se je ustavilo na njem, potem pa obstalo na pisanih turistično-propagandnih lepakih naše obale, Bleda, Bohinja in drugih zanimivih krajev. Sledilo je še skromno vprašanje, če imamo kaj turističnih prospektov in, ker

žal teh ni bilo dovolj, smo se vljudno opravičevali z upanjem, da bo prihodnje leto mogoče zastopan na sejmu tudi naš turizem.

Razstavljeni izdelki naše tovarne so bili specifičnega značaja in zaradi tega je bilo temu primerno tudi zanimanje obiskovalcev. Od vseh proizvodov naših panog se Vzhodna Nemčija najbolj zanima za naše selenske stavke. Žal, pa za sklepanje večjih poslov ne moremo obiti dveh velikih ovir: plačilne težave Vzhodne Nemčije in premajhna prosta zmogljivost selenskih stavkov pri nas. Enake izdelke kot naša tovarna so razstavljali tudi Bolgari, Vzhodni Nemci, delno Francozi itd. Kinoprojektorji kakor tudi telefonski aparati in števci vzhodni držav nam niso niti po videzu niti po kvaliteti konkurenčni, saj sem iz razgovorov z nekaterimi inozemskimi obiskovalci spoznala, da jim je kvaliteta naših izdelkov dobro poznana in so se pohvalno izrazili o njej.

Ob koncu bi še rada omenila edino zanimivost mesta Leipzig. V neposredni bližini je spomenik bitke narodov iz časa Napoleonovih pohodov. V oktobru 1813. leta, ko je Napoleon bežal iz Rusije, je na obširni ravnini pred Leipzigom dočkal veliko bitko. Združene vojaške sile Rusov, Nemcev ter Avstrijcev so tu že okrnjene francoske konjenike popolnoma premagale. V počastitev tega odločilnega boja so skoraj 100 let pozneje postavili Nemci veličasten spomenik, ki je znan tudi po izredni akustiki v notranjosti.

Za 8. marec je organizacija žena DDR priredila veliko svečanost ter povabila predstavnice vseh držav, ki so sodelovale na velesejmu. Tako sem bila tudi jaz navzoča na svečani proslavi Dneva žena. Bilo mi je prav prijetno v družbi simpatične Poljakinje in mlade Kitajke, ki je v težko razumljivi angleščini pripovedovala zanimivosti svoje domovine. — Spoznala sem še mnoge predstavnice raznih držav, med njimi simpatično Vietnamko.

Uvodni govor je imela predstavnica žena iz Leipziga, ki je z lepimi besedami želela svobodo in enakopravnost ženam vseh narodov, ki jo bo možno doseči le s socializmom na čelu. Te lepe besede v nemškem jeziku so malce nenavadno odmevale v mojih ušesih, mogoče zato, ker so še preveč živi spomini na marsikateri hitlerjevski govor v času vojne. Kakšno nasprotje!

Po 10 dneh sem zapustila sejmsko mesto Leipzig in njegovo ravnino, ki je bila za moje oči, navajene gorenjske slikovitosti, dolgočasna in pusta. Že drugi dan sem pred Salzburgom zagledala prve vrhove planin, ki so tako podobne našim; po nekaj urah sem že slišala našo govornico — in moj pogled čez mejo se je s tem končal.

Marija Remžgar

Foto Marija Remžgar

Pred jugoslovanskim paviljonom

Posnetek ene izmed prometnih ulic v Leipzigu

Nekaj misli o zaključkih ankete o zdravstvenem zavarovanju

Delavski svet našega kolektiva je na svojem 33. zasedanju dne 18. februarja 1960 sprejel sklep, s katerim je naročil upravnemu odboru Obratne ambulante, naj med našim delovnim kolektivom izvede anketo o zdravstveni službi v našem podjetju in naj o rezultatih izvedene ankete na zasedanju delavskega sveta poroča.

Naloga je bila razmeroma težavna, ker pomeni obravnavati službo, ki ni v upravni pristojnosti tovarne, temveč službo vodi in jo razvija OA kot finančno samostojen zdravstveni zavod. Težavnost naloge je tudi v tem, da zdravstvena služba po svojem značaju nudi članom našega kolektiva življenjsko važne usluge, ki so čestokrat zelo diskretnega značaja.

Ocenjevati delo zdravstvene službe je razmeroma zelo težko, ker se nestrokovno ni mogoče spuščati v presojo določenih zadev. To ocenjevanje pa zahteva tudi precejšnje poznavanje predpisov, ki urejujejo socialno zavarovanje in še posebej zdravstveno zavarovanje; teh predpisov ni malo. Upravni odbor OA je zaradi tega skušal anketna vprašanja postaviti tako, da bi jih anketiranci mogli razumeti in da bi na podlagi odgovorov nanje mogel DS posredovati rezultate, katere je zahteval.

Anketa o zdravstveni dejavnosti je prvič izvedena v našem kolektivu in zaradi tega ni bilo mogoče uporabiti prejšnjih izkušenj. Tudi izven podjetja doslej ni še bila izvedena podobna anketa in zaradi tega tudi izkušnje drugih ni bilo na razpolago. To dejstvo vsekakor opravičuje nekatere vrzeli v anketi, ki so povzročile, da so se v anketo vnesla nekatera vprašanja, katera niso bila anketirancem povsem blizu, ker so jim bili bližji njihovi individualni problemi kot zdravstvena služba v celoti. Vkljub temu se je pa dalo iz zbranih mnenj zaključevati o določenih vprašanih celotne interne zdravstvene službe.

V tem sestavku nimam namena navajati konkretne rezultate odgovorov na posamezna anketna vprašanja, temveč podati le izvleček zaključkov, ki izkazujejo najvažnejše probleme zdravstvene službe v podjetju, kot je to pokazala anketa.

Eden najbolj perečih problemov, so odnosi medicinskega osebja do pacientov. Pri tem vprašanju pa se najbolj odražajo odnosi nižjega medicinskega kadra — bolničark do pacientov. Ti odnosi vplivajo na negativno mnenje kolektiva o zajemni zdravniški tajnosti. Oni, ki imajo več stika z Obratno ambulanto in ki več bolujejo, prav tako slabše ocenjujejo te odnose. Posebno občutljivi glede teh odnosov so starejši člani kolektiva, ki so te odnose mogli z večjo tehtnostjo ocenjevati. Člani kolektiva se zaradi nepovoljnih odnosov bolničark v Obratni ambulanti

v lažjih primerih raje zatekajo po pomoč v industrijsko ambulanto v tovarni. Tak odnos bolničark do pacientov pa skladno vpliva z odnosi vsega medicinskega osebja na nastajanje in formiranje mnenja kolektiva glede vrste drugih vprašanj, ki se tretirajo v nadaljnjem razlaganju zaključkov ankete.

Odnosi zdravnikov v splošni ambulanti so sicer boljši od odnosov bolničark, vendar pa niso povsem zadovoljivi. Skozi prizmo odnosov zdravnikov do pacientov kolektiv negativno ocenjuje celotno skrb Obratne ambulante za zdravje članov kolektiva, nudenje zadovoljive zdravstvene pomoči, vprašanje zajemnosti zdravniške tajnosti, nezadovoljnost izvrševanja obiskov zdravnikov na domu itd. Odnosi zdravnikov vplivajo na to, da se člani kolektiva v lažjih primerih raje zatekajo po pomoč v industrijsko ambulanto v tovarni. Prav tako kot glede bolničark, so tudi glede odnosov zdravnikov kritičnejši člani kolektiva, čim so dlje časa v tovarni. — Tudi predlogi za izboljšanje v delu splošne in celotne Obratne ambulante so usmerjeni na to, da morajo višji medicinski kadri — zdravniki svoje odnose do pacientov izboljšati.

V vseh izjavah v anketi se člani kolektiva negativno izražajo o temeljitosti zdravniških pregledov. To je glavni razlog, da se naši delavci morajo po pomoč obračati na ustanove javne zdravstvene službe in privatno na zdravnike. Zaradi premalo temeljitih pregledov celo dvomijo v primernost zdravstvene pomoči v Obratni ambulanti. Površni zdravniški pregledi nimajo svojega izvora v premajhnih kapacitetah splošne ambulante, kot je to primer pri obravnavanju odnosov v zobni ambulanti. Tudi predlogi članov kolektiva so v glavnem usmerjeni v to, da je treba poleg izboljšanja odnosov v delo medicinskega osebja, predvsem zdravnikov, vnesti več temeljitosti, skrbnosti in strokovnega prizadevanja. Odnosi instrumentark v zobnem oddelku prav tako niso zadovoljivi, čeprav so rahlo boljši od odnosov bolničark v splošni ambulanti. Moški člani kolektiva glede odnosov instrumentark v zobni ambulanti izražajo manj kritičnosti kot pa ženske, ki so s temi odnosi tudi manj zadovoljne.

Tudi zobni terapevti glede odnosov do pacientov niso povsem zadovoljivo ocenjeni, zaradi nezadovoljivih odnosov anketiranci dvomijo celo v zadovoljivost zdravljenja zob. Tudi v tem primeru moški bolje ocenjujejo odnos zobnih terapevtov do pacientov. Predlogi za izboljšanje dela v zobni ambulanti v glavnem vsebujejo predlog za izboljšanje odnosov s tem, da naj se izključi vsaka protekcija. Vse to pa je v vzročni povezanosti s kapacitetami zobnega oddelka, ki se kasneje obravnavajo v tej obrazložitvi.

Če vzporejamo odnose med višjim in nižjim medicinskim osebjem v splošni in zobni ambulanti, ti odnosi sovpadajo, vendar je v obeh primerih enaka razlika v prid višjega medicinskega osebja. Med odnosi zdravnikov v splošni ambulanti in odnosi zobnih terapevtov do pacientov, pa ni posebnih razlik.

Posebno vprašanje, ki ga je pokazala anketa, so kapacitete zobnega oddelka Obratne ambulante. — Situacija glede tega je že pred izvedbo ankete bila

znana in so rezultati bili deloma pričakovani. Vendar pa je vprašanje kapacitet zobnega oddelka z vso močjo izstopilo med drugimi problemi, ki jih je pokazala celotna anketa. Problem kapacitet kvarno vpliva na odnose zobozdravstvenih kadrov, ker morajo pacienti popravilo dlje časa čakati, ali pa sploh ne pridejo na vrsto. Iz tega izhajajo dvom v zadovoljivost popravljanja in zdravljenja zob. Kapacitete so tudi glavni razlog, da naši delavci zobozdravstveno pomoč iščejo pri javni zdravstveni službi in privatno pri zdravnikih.

Zanimivo je, da prej pridejo na vrsto za popravljanje zob oni delavci, ki so manj časa v podjetju in pa moški člani kolektiva. Kolektiv se pritožuje, ker se občasno ne pregleduje vsega zobovja v podjetju in se ne more lotiti sistematičnega popravljanja in zdravljenja zob. V veliki večini se kolektiv v predlogih izraža za to, da je kapaciteto zobnega oddelka treba povečati tako glede opreme zobne ambulante in namestitve novih zobozdravstvenih kadrov, kar pa seveda tudi zahteva dodatnih prostorov.

Kar se tiče internega poslovanja splošnega oddelka Obratne ambulante, je v anketi prišlo do izraza dejstvo, da je obratovalni čas preslabo koriščen ali pa skrčen. To narekuje potrebo po večji ekspektivnosti in istočasnem temeljitejšem strokovnem prizadevanju. Obratovalni čas je potrebno v celoti izkoristiti in se ordinacije ne smejo v njegovem okviru krčiti. Kolektiv predlaga, da se v ordinaciji kličejo prijavljeni bolniki po takšnem vrstnem redu, da bi bilo čim manj čakanja in izgubljenega delovnega časa.

Večina članov kolektiva smatra, da ne bi bilo primerno zdravniško ordinacijo za dopoldansko izmenično uvesti v popoldanskem času, četudi je bilo precej anketirancev tudi za takšen predlog, zlasti med tistimi člani kolektiva, ki še niso dolgo časa v tovarni.

Iz ankete izhajajo, da kolektivu na splošno status Obratne ambulante ni dovolj dobro poznan in zaradi tega tudi ni jasnega zaključka o tem, ali naj upravno nadzorstvo nad Obratno ambulanto izvaja Svet za zdravstvo ObLO ali pa delavski svet podjetja. Vsekakor pa je čutilo željo kolektiva, da se nadzorstvo nad Obratno ambulanto mora izvajati.

Med drugim člani kolektiva kritično ocenjujejo zjamčenost zdravniških in poslovnih tajnosti v poslovanju Obratne ambulante. Med njimi zlasti v zjamčenosti dvomijo ženske in pa tisti člani kolektiva, ki so že dolgo časa v tovarni.

Anketa je tudi pokazala, da v nekaterih primerih prihaja celo do kratenja pravic, ki jih delavci imajo po določilih Zakona o zdravstvenem zavarovanju in drugih predpisih. Zlasti je do tega prišlo zaradi neopravičenega odklanjanja izdaje napotnic za specialistične preglede, kakor tudi v vprašanju kopalniško-klimatskega zdravljenja. Glede tega se člani kolektiva pritožujejo, da jim je zdravnik v opravičenih primerih iz neopravičljivih razlogov odklonil izdajo predloga, ki ga sicer zdravniška komisija Zavoda za socialno zavarovanje rešuje na prvi stopnji in ne obratni zdravnik. Vidi se tudi, da člani kolektiva, ki imajo v tovarni daljši staž, tudi večkrat potrebujejo

kopalniško-klimatsko zdravljenje, obenem pa je mogoče ugotoviti, da v našem kolektivu ni opazna težnja za izkoriščanjem institucije kopalniško-klimatskega zdravljenja. Zaradi neopravičenega odklanjanja kopalniško-klimatskega zdravljenja stopa v ospredje dvom glede uspešnosti zdravljenja, če ta metoda zdravljenja izostaja. Za socialno zavarovanje in pa zdravstveno službo, končno pa tudi za interes zavarovancev pa ni brez pomena ugotovitev, da se kopalniško-klimatsko zdravljenje v vseh primerih ne obnese in ni vedno uspešno, kar bi kazalo na to, da bo v celotnem režimu kopalniško-klimatskega zdravljenja potrebno nekaj spremeniti.

Potrebno bo tudi urediti pravočasno izplačevanje nadomestil osebnih dohodkov v primerih bolezenskih izostankov od dela. Nekateri nove predpise, ki bodo to področje uredili, je v kratkem pričakovati, s tem v zvezi pa tudi prenos novih pristojnosti iz organov socialnega zavarovanja na podjetja. Zaradi tega je ugotovitev naše ankete potrebno resno obravnavati.

Anketa je ugotovila, da se je Industrijska ambulanta v tovarni poleg Obratne ambulante dobro uveljavila in da služi svojemu namenu.

Najbolj jasno pa so se anketiranci izjavili glede koristnosti ginekološke posvetovalnice za žene v Obratni ambulanti, ne glede na spol anketirancev.

Iz ankete izhajajo tudi, da si naš kolektiv želi zdravstvene vzgoje v velikem številu, zato bo verjetno kazalo zdravstveno vzgojo vnesti v programe celotnega izobraževanja v našem podjetju.

Z vseh rezultatov ankete se vidi, da so člani z daljšim stažem v podjetju do določenih vprašanj bolj kritični in zahtevnejši ter se svojih pravic v večji meri zavedajo, kot pa člani kolektiva s krajšim stažem v tovarni. To opravičuje konstatacijo, da so člani kolektiva z daljšim stažem v tovarni tudi bolj osveščeni, zlasti glede svojih pravic. Domnevati pa je mogoče tudi, da ljudje z daljšim stažem lažje zapadejo v negotovanje o različnih zadevah in da imajo za ocenjevanje posameznih zadev ostrejša kriterija.

Anketa nam kaže tudi, da so žene pri nekaterih vprašanih zdravstvene službe bolj kratene v svojih pravicah in da ima zdravstveno osebje do žena nekoliko slabše odnose kot do moških. To bi se moglo razlagati z večjo čustveno občutljivostjo žena, nadalje s tem, da žene v podjetju nimajo v primerjavi z moškimi v tolikšnem številu avtoritativnih položajev. V skrajni posledici pa takšno stanje do neke meje ima vzrok v zastarelem pojmovanju našega naprednega ustavnega načela o enakopravnosti moža in žene.

V prednjem sestavku sem v kratkem nanizal glavne probleme, katere je pokazala anketa o zdravstveni dejavnosti, ki je bila izvršena na podlagi sklepa DS. Podrobnejšo analizo z vsemi rezultati so dobili na razpolago vsi organi samoupravljanja in družbeno političnih organizacij v naši tovarni, ki so o njej razpravljali in predlagali ustrezne ukrepe za rešitev nakazane problematike. S tem člankom pa upamo doseči, da bo naš celotni delovni kolektiv seznanjen s problematiko naše interne zdravstvene službe, kakor jo je pokazala anketa.

HTZ OPOZARJA!

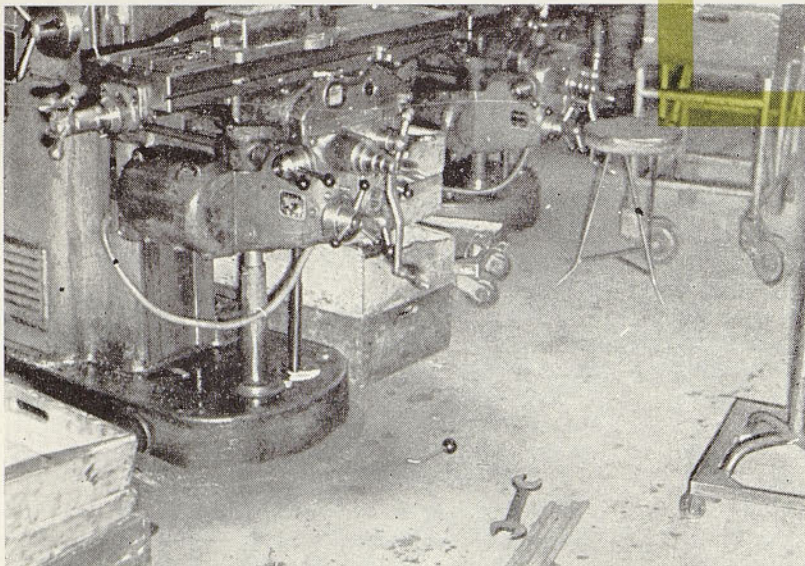

Foto Jože Primožič

Delovno mesto po nesreči. Poleg ključa se na tleh vidijo sledovi krvi

NESREČE V LETU 1961

MILICA TRBIČ je 11. januarja ob 6.45 uri na Jelenovem klancu padla in se močno udarila v hrbet.

DANILO ZUPAN je ravnal pločevinaste odpadke in se skozi rokavico zbadel v dlan desne roke (14. januarja).

MILAN BULIČ je nameščal 14. januarja potopne grelce. Pri tem mu je spodrsnilo in je stopil v 75 stopinj Celzija vročo fosforno kislino, ki mu je povzročila poškodbo desnega stopala.

ROZALIJA KRALJ se je 16. januarja ob vrtečem kosu urezala v levi palec.

PETER RIBNIKAR je 17. januarja popravljajl orodje, pri čemer se je urezal ob oster rob orodja v palec desne roke.

IVAN ROPRET je zaradi praske, ki jo je dobil pri prevračanju zaboja s smetmi 17. januarja, dobil zastrupitev leve roke.

ANTON ČEBAŠEK je utrpel 17. januarja poškodbo stopala desne noge zaradi tega, ker mu je odžagani kos železa padel nanjo.

MIHA GROSELJ se je 19. januarja ob lakirani pločevini urezal v hrbet leve roke.

MARIJA NOVAK si je 10. januarja zadrla v palec leve tlesko.

ANGELA LEBAR je utrpela 25. januarja poškodbo sredinca leve roke, ker je prehitela stiskalnico pri vlaganju kosov. Dne 6. marca pa se je na stopnicah poškodovala desno stopalo, ko je šla v tovarno.

LUCIJA ČIČAK je utrpela poškodbo stopala leve noge z desko stojala za umerjanje števecv.

VEKOSLAV HAFFNER si je poškodoval levo roko v zapestju 18. januarja, ko je nameščal priključno omarico.

FRANC KOJCANČIČ si je 24. januarja na stržnici, ko je držal povrtalo, poškodoval četrti prst na levi roki.

BOŽIDAR ZAVŠEK je 25. januarja izpihaval kose z zrakom, pri čemer mu je odletel tujek v desno oko.

SLAVKA ZAJEC je 30. januarja utrpela poškodbo leve noge zaradi tega, ker je avtobus prej poteanil, kot je ona izstopila.

STEVOJ VOLK je 28. januarja utrpel poškodbo kazalca in sredinca desne roke na rezkalnem stroju zaradi nenadne slabosti.

Tovariš Milan Bajde, delavec iz rezkarne, je 6. marca 1961 ob 13.05 utrpel težjo poškodbo na desni roki. Omenjenega dne je delal na vodoravnem rezkalnem stroju levo tračnico. Kose je iz 4 m dolgih palic žagal na dolžino 504 mm. Za to delo je uporabljal krožno žago debeline 3 mm in premera 320 mm.

Do nesreče je prišlo na naslednji način: material, t. j. $25 \times 25 \times 4$ -kotno železo je vpenjal na strojni primež, medtem ko je drugi konec tega imel na podstavku. Ker ni imel odgovarjajočega strojnega primeža je prišlo na krožni žagi do zloma dveh zob. Imenovani je to takoj opazil, zato je stroj ustavil. O okvari je obvestil tovariša brigadirja. Njemu je nakazal potrebo po izmenjavi krožne žage. Zaradi neznanih vzrokov se brigadir ni lotil urejevanja stroja oziroma zamenjave lista, pač pa je rekel imenovanemu, da naj to delo opravi sam. Zato je šel tov. Milan Bajde po ključ ZK 37-32, s katerim naj bi odvil glavno matico vretena. Ker tega ni mogel opraviti sam, je poklical na pomoč tov. Janeza Polajnarja, ki je delal na sosednjem stroju. Ta je pritiskal na ročico sklopke, s katero je preprečeval zasuk glavnega vretena. Tovariš Bajde je s ključem premagal njegovo silo, tako da je pri tem vreteno zasukal za okoli 90 stopinj. Zato je rekel sodelavcu, naj zavorno ročico popusti, da bo tako ponovno poprijel in odvil matico. Pri tem je Janez Polajnar zavorno ročico - vklopno ročico pritisnil navzgor in s tem spravil stroj v pogon. Ključ, ki ga je tovariš Bajde držal z desnico, mu je pri tem zavrtelo. Čeljusti ključa so mu pa težje poškodovale desno roko v zapestju.

Da je do navedene nesreče prišlo, je vzrok v tem:

1. ker za razžagovanje omenjenih tračnic ni imel odgovarjajočega namiznega primeža, zaradi česar je prišlo do zloma zob. Zato je bilo potrebno zamenjati list žage;

ALOJZ DEŽELAK je utrpel poškodbe pete leve noge zaradi tega, ker ga je 21. januarja stisnila prikolica elektrokare.

ANA JEŠE je 3. februarja na poledeneli poti padla in se udarila na glavo.

NIKOLA KARAKAŠ si je 30. januarja ob ostružku poškodoval gleženj desne noge.

AMALIJA PROTIČ je 3. februarja pri razigljevanju kosov utrpela poškodbo desne roke.

DANICA MURAJA se je 3. februarja urezala v palec levice skozi rokavico.

MARTIN DELAVEC je 4. februarja utrpel poškodbo na desnem palcu, ker mu je pri prebijanju luknje v gumi spodrsnilo kladiivo.

IVA VIDIC je 4. februarja na poledeneli cesti padla in se udarila v komolec desne roke.

SLAVKA ŠPARAKEL je prav tako padla in se 21. januarja udarila v desno nogo.

MARIJA ČEFERIN je 7. februarja padla s kolesom, pri čemer je dobila poškodbo nad desnim komolcem.

ANGELA VRHOVNIK je 30. januarja peljala material na vozičku. Pri tem je prišlo kolo v betonsko režo. Material se je z vozičkom hotel prevrniti, to je imenovana preprečila in pri tem dobila urez v mezinec desne roke.

VINKO VREČEK je 7. februarja na avtobusu Avtoprometa Kranj priprl 4 prste leve roke.

PAVLA FILIPIČ je 9. februarja utrpela poškodbo prstanca desne roke zaradi voz nika viličarja.

STANE LANGERHOLC je 13. februarja na hitro potegnil tračni kovinski meter iz ohišja, pri tem se je močneje urezal ob list v kazalec in palec leve roke.

DANICA ŠTER je pri padcu 8. februarja utrpela poškodbo desne roke.

KRISTINA HAFNER je 15. februarja spodvila levo nogo v gležnju.

JANEZ BENEDIČIČ si je 1. februarja pri izbijanju zatiča poškodoval desno oko.

MIHAELA VAJSEIZEN se je 20. februarja zaradi zagnojitve prsta desne roke mora!a javiti zdravniku.

Zamenjava — urejanje stroja

Odvijanje matice glavnega vretena. Konec ključa je tovarišu poškodoval dlan desne roke. Poškodba bo verjetno imela za posledico invalidnost

ANA PERDAN ni vedela, da je v posodi močna raztopina lužnega kamna, zato je dne 18. februarja utrpela poškodbo dveh prstov na desni roki.

ANTONIJA LOMBAR je pri premikanju zaboja 18. februarja na mokrih tleh padla in si zlomila prstanec desne roke.

ROZALIJI BELCIJAN je 21. februarja pri pranju skodelic zvonca brizgnila solna kislina v desno oko (ni imela obraznega ščitnika).

FRANC WEITHAUSER je 24. februarja pri zapiranju vrat avtobusa utrpel lažjo poškodbo glave.

BORIS RUDOLF je s sodelavcem 4. marca pakiral stojalo za centralo. Pri spuščanju tega v zaboj je poškodoval sredinec in prstanec desnice.

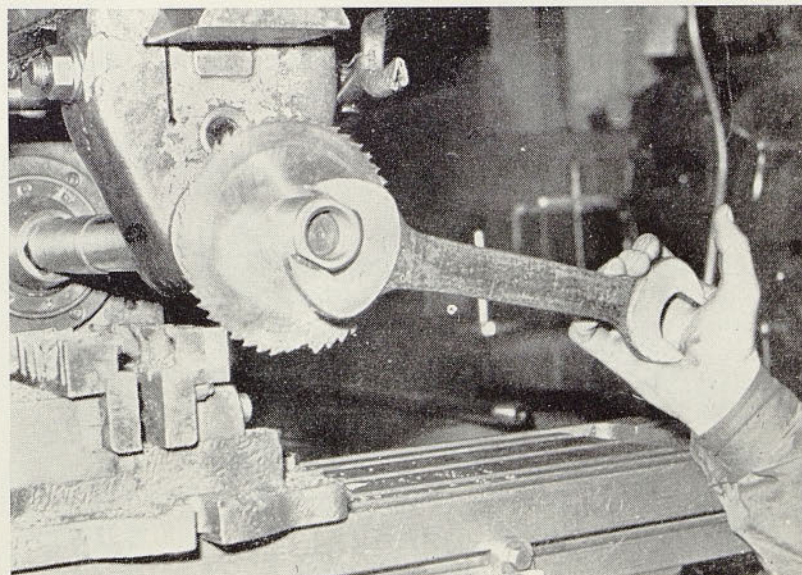
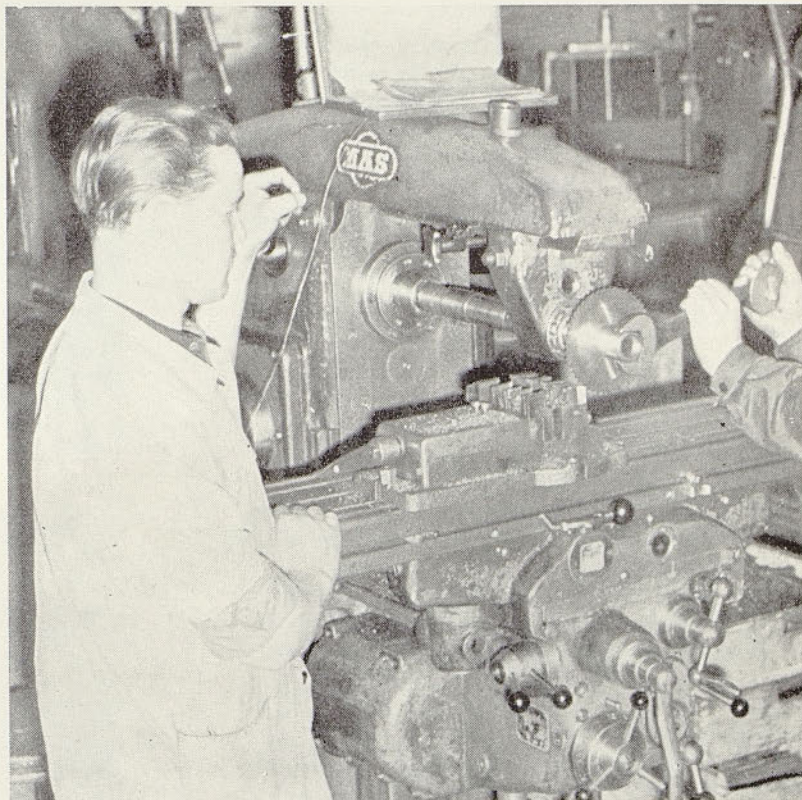
POLDE ŠENK je po vozniku elektrokare, Blažu Krtu utrpel 3. marca poškodbo desne noge.

2. ker je glavni motor imel pri zamenjavi krožne žage v obratovanju;

3. ker je to delo vršil sam, namesto urejevalca.

Poškodovanec je namreč v oddelku šele od novembra 1960. leta, zato je vprašanje, če je bilo pravilno, da je zamenjavo vršil sam. Poškodovanec je izjavil, da s strani vodstva delavnice ni bil seznanjen z načinom varnega dela.

Brigadirji in delavci, ki delate na strojih, pazite pri urejevanju! Ne imejte elektromotorja stroja ta čas v pogonu, ker pri namesčanju in hoji okrog stroja lahko vklopite vklopno ročico stroja.

PETER ZUPAN je lezel skozi okno v provizorij za pranje raznih večjih delov. Stopil je na provizorični pokrov, ki se mu je vdrl in stopil v okoli 25 cm globoko vročo kopel. Opekline na levem stopalu.

JANEZ BODLAJ si je 23. februarja, ko je tekkel na vlak, pri padcu poškodoval levo roko v zapestju.

ANA HAFNER je 1. marca močnejše postavila kozarec s trikloretilenom, vsled česar ji je ta brizgnil v desno oko.

JOŽE ČEMAŽAR je 1. marca, ko je šel po

delavnici, spotoma slačil srajco, medtem se je pa zadela ob vroč voziček, ki ga je ta čas sodelavec potisnil iz peči. Lažja opekline na levi strani prs.

MILAN BAJDE si je 6. marca na rezkalnem stroju poškodoval dlan desne roke. (Glej slike 1, 2 in 3.)

JOŽICA ZAVRL je 9. marca pobirala kose. Pri tem se je vbodla v dlan desne roke — zastrupitev.

ALOJZIJA ŠTERN se je 27. februarja spo-

taknila ob zaboju, tako da je padla in se udarila v telo.

JANKO KOŠIR je zaradi nenadne vrto-glavice 8. marca izgubil ravnotežje, vsled česar je padel in se udaril na teme glave.

FRANCU BARTOLU je šofer 9. marca pri- pri sredinec desne roke.

ANGELA RESNIK se je 5. marca skozi ro- kavico zbodla v kazalec desne roke.

MARJAN OBLAK je skočil 9. marca z de- lovne mize, pri tem mu je spodrsnilo tak- da je padel in se udaril v križ.

DELEGACIJA ZVEZE SLEPIH AVSTRIJE V NAŠI TOVARNI

Proti koncu marca je našo tovarno obiskala delegacija Zveze slepih Avstrije, ki sta jo vodila njen predsednik, dr. Leopold Mayer in predsednik Zveze avstrijskih defektologov, dr. Karl Tratny. Delegacija slepih iz sosednje Avstrije je sodelovala na nedavnem kongresu Zveze slepih Jugoslavije v Beogradu, pred vrnitvijo v domovino pa si je ogledala našo tovarno, Dom slepih in Stari Loki ter še vrsto drugih zdravstvenih in socialnih zavodov v naši republiki.

Ob prihodu v »Iskro« so si gostje pred- vsem in z zanimanjem ogledali delovne pogoje in delovna mesta številnih slepih, ki so zaposleni v naši splošni montaži in montaži telefonskih central. Še prav posebno živo so se pri tem zanimali za to, kako so se slepi pri nas vživeli v delovno okolje, kljub svoji težki invalidnosti in kako le-ti izpolnjujejo svoje delovne naloge oziroma konkretnije, kako je z njihovo delovno storilnostjo. — O tem jim je govoril tovariš Franc Božič in kar niso mogli razumeti, da so slepi v našem delovnem kolektivu po-

vsem enakovredni člani in tudi pri svojem delu prav nič ne zaostajajo za zdravimi tovariši.

Nemalo je avstrijske goste presenečalo nadalje tudi to, da v pogojih delavskega samoupravljanja pri nas za zaposlovanje slepih in

Ob obisku v naši tovarni so si člani delegacije Zveze slepih Avstrije ogledali tovarno, nato pa ob zakuski pokramljali s predstavniki našega kolektiva o vsem, kar jih je zanimalo o delu in življenju slepih v našem podjetju

Foto Edo Primožič

drugih invalidnih oseb ne obstajajo nikakršne ovire in problemi, kateri marsikje v svetu preprečujejo, da bi slepe in težke invalide enakovredno in enakovredno zaposlovali tudi neposredno v proizvodnji. Le-to so razumeli še tem bolj težko, ker je v Avstriji še vedno dolga vrsta slepih prisiljena bodisi k prosjačenju ali životarjenju v težkih življenjskih pogojih, vsekakor pa ni pravih možnosti, da bi se slepi zaposlili na takšnih delovnih mestih, da bi

bili neposredni proizvajalci in si s tem mogli zagotoviti ustrezno življenje.

Navdušilo pa jih je nadalje tudi to, da pri nas v okviru delavskega samoupravljanja deluje celo posebna komisija delavskega sveta, katere naloga je skrbeti za vprašanje slepih in invalidov, ki jih v našem delovnem kolektivu pravzaprav ni malo. In prav te komisije osnovna naloga je, da si prizadeva ustvarjati invalidnim osebam ustrezne odnose v kolektivu in pogoje na njihovih delovnih mestih, kjer imajo te osebe enake možnosti za zaslužek kot vsi zdravi člani kolektiva.

Morda je prav glede na razmere, v katerih žive slepi v Avstriji, vtis, ki so ga člani avstrijske delegacije slepih dobili v naši tovarni, bil tolikanj globok, saj so se poslovili ob odhodu v Domu slepih v Stari Loki z vidnim navdušenjem nad tem, kar so slišali in spoznali o življenju in delu slepih v naši tovarni.

— Jan —

POZOR PRI UPORABI BENCINA

V zadnjem času se je pripetilo večje število nesreč zaradi uporabe bencina pri pranju, čiščenju, kurjenju itd. Poleg grotne škode, ki pri tem vedno nastane, je bilo lažje ali težje poškodovanih tudi več oseb.

Uporaba bencina in ravnanje z njim je regulirano s posebno uredbo (Uradni list LRS, št. 7/60 in Uradni list LRS, št. 14/60), ki ima namen opozoriti odgovorne osebe na nevarnosti in posledice, ki lahko nastanejo ob nepravilni uporabi bencina. Ta uredba pa predvideva tudi sankcije za odgovorne osebe, če ne izvajajo vseh zakonitih določil.

Opozarjamo vse odgovorne osebe v oddelkih, kjer se uporablja bencin, da so za pravilno izvajanje navedene uredbe kazensko in disciplinsko odgovorni v primeru nesreče. Kontrolo nad pravilno uporabo bencina bodo opravljali organi Tajništva za notranje zadeve in obratne varnostne službe ter kršilce uredbe klicali na odgovornost.

KAKO SMO NAPADLI STARI TRG OB KOLPI

Italijanska postojanka v Starem trgu je bila ena tistih fašističnih gnezd, ki nam je prizadejalo nemalo preglavic. Tamkajšnja posadka nam je bila že dolgo trn v peti, kajti ovirala je naše operacije in oteževala delo terencem in aktivistom OF. Vsi smo vedeli, da je naša osnovna naloga to postojanko čimprej likvidirati, vendar pa je bilo vsakomur hkrati tudi jasno, da to ne bo lahka stvar, kajti Italijani so se v Starem trgu tako utrdili in zavarovali, kot bi za vse čase hoteli držati v svojih krempljih ta košček krvaveče slovenske zemlje.

Pa vendar! Marsikdaj bi naše akcije bolj uspeli, ko ne bi bilo laške svojati v Starem trgu. Torej, bo le treba najti pot, ki nas bo pripeljala do zaželenega cilja — do uničenja tega legla fašističnih krvnikov. Toda: kako? kdaj? ...

Tedaj sem na tem sektorju operiral s svojo znano jurišno četo. Vedel sem sicer, da imam okrog sebe kopico zvestih, drznih in hrabrih borcev, ki se niso ustražili še tako težkih akcij. A za likvidacijo Starega trga smo bili sami kljub vsej hrabrosti vendarle prešibki. Predvsem smo si bili na jasnem, da moramo ob morebitnem napadu na Stari trg temeljito proučiti, kje imajo Italijani postavljene bunkerje in, kako močne so njihove posadke. To seveda ni bilo lahko izvedeti in naše izvidnice so noč za nočjo oblezovale dohode v Stari trg, da bi si ogledale, kje tičijo laški bunkerji. Uspelo mi je za to akcijo pridobiti tudi dva, partizanom naklonjena domačina, ki sta nam v kratkem času prinesla načrt italijanskih gnezd in bunkerjev okrog Starega trga ob Kolpi, kakor tudi v sami vasi. Zdaj so bili prvi pogoji za naš napad že dani, vendar ga brez pomoči drugih partizanskih enot ni bilo moč izvesti. O naših pripravah, načrtu in rezultatih izvidniške dejavnosti, sem tedaj obvestil komandanta Kočevskega odreda, tov. Jožeta Klanjška-Vasjo in ga naprosil, naj bi mi 31. maja poslal v Knežjo Lipo, kjer sem imel takrat svoj bivak, kakih 100 borcev v pomoč. Drugega kurirja sem z enako prošnjo za pomoč poslal v Belokranjsko četo komandirju Feliksu, ki naj bi isti dan prišla na pomoč prav tako v Knežjo Lipo. Zavedal sem se, da bomo združeni akcijo lažje dobro opravili. V Knežji Lipi so se 31. maja zbrali vsi borci, za katere sem prosil, naj bi sodelovali v tej pomembni akciji. Navzoč je bil tudi kompletni štab Kočevskega odreda. Temeljito smo pretuhtali in preresetali celoten načrt za predvideni napad na Stari trg ob Kolpi. Pri tem smo znova in znova pregledali tudi podatke, ki so jih zbrale naše izvidnice in nam naklonjena domačina iz Starega trga.

Komandant Kočevskega odreda je določil mene za vodjo operacij, za začetek akcije pa smo določili 4. uro zjutraj. Točno o polnoči smo odrinili iz Knežje Lipe na položaje okrog Deskove vasi in okrog Sta-

rega trga ob Kolpi. Vsakdo je zavzel mesto, ki mu je bilo po načrtu za napad natančno odmerjeno, da bi tako naš napad kar najbolje zaščitili pred morebitnim protinapadom sovražnika. Okrog štirih zjutraj se je na vzhodu začelo daniti. Tedaj sem dal znak za napad. Minila je precejšnja napetost in vznemirjenost, saj je čas preden je treba začeti, navadno vselej nekam zoprno in vznemirljivo. Računali smo sicer, da se bomo brez posebnih težav lahko hitreje primaknili k mejam Starega trga, toda smo se ušteli. Italijani so nas presenetili z divjim obrambnim ognjem iz cerkvenega zvonika, iz katerega so se jeli, že po prvih naših strelih usipati gosti curki iz strojnica, ki so se vgnezdile vrhu zvonika. Tega niti nismo pričakovali, zato je bilo naše presenečenje in hkrati tudi razočaranje tem večje.

Zadržal sem nadaljnji napad, misleč, kako bi našel učinkovito zdravilo za strojnično gnezdo v zvoniku. Škoda je bilo vseh priprav, če bi z napadom v celoti odnehali, prav tako pa ni kazalo tvegati ob takšni obrambi iz cerkvenega zvonika kaj preveč. Tedaj sem se okrog 9. ure lotil nečesa, za kar še danes ne morem prav verjeti, da mi je tako lepo uspelo. Skozi sovražni ogenj se mi je posrečilo prebiti k debelemu drevesu, izza katerega sem imel najboljši razgled na zvonik. Bil sem pa še vedno zelo daleč stran in zato sem le skromno upal na uspeh. Vstavil sem v puško pet svetlečih nabojev in cev uperil proti lini v zvoniku, od koder je neusmiljeno lajala težka »Breda«¹ proti našim skrivališčem. Svetleči naboji naj bi mi pokazali točnost merjenja in — glej srečo! — že prvi svetleči naboj je švistnil skozi lino v notranjost zvonika. Zdaj sem že bolj vneto upal v uspeh. Zamenjal sem preostale svetleče naboje s probojnimi in znova nameril v lino. Vseh pet krogel sem nato poslal v zvonik. Natanko zdaj sicer nisem videl, kako so moji strelji zadeli, toda na naše veliko veselje je v zvoniku utihnila težka strojnica in se ni več oglasila tja do 14. ure popoldne. S tem svojim nepričakovanim uspehom sem odstranil krepko oviro, vendar pa naprej še vedno nismo mogli tako, kot je predvideval naš bojni načrt. Tu so bili še Italijani v bunkerjih (9) pred glavnim bunkerjem. Njihovo orožje nam je zapiralo pot proti glavnemu bunkerju.

Prav tedaj me je poklical komandant Kočevskega bataljona. Skušal me je prepričati o tem, da je naša akcija zelo otežkočena in bi bilo morda pametneje odnehati. Toda nisem bil navdušen za tak predlog in namesto, da bi se pogovoril do konca, sem s puško v roki planil iz štaba in se pognal skozi sadovnjak. Še danes ne vem, kateri vrag me je gnal proti odprtima bunkerjema, ki sta nam še maloprej ovirala napredovanje. Imel sem neverjetno srečo, da sem zdrav in živ pritekel do bunkerja in onemogočil

osuple Italijane. Ta moj nepričakovani prodor je uspel in tako smo imeli del poti proste. Nekaj tovarišev, ki so gledali moje početje v odprtem bunkerju, je steklo za menoj in tako smo se prebili do hiše, od koder sem najprej ustrelil stražarja pred vhodom

vso hišo. Kričanje Italijanov se je še okrepilo, toda moral sem se umakniti k vežnim vratom, da bi se izognil vročini in padajočim ogorkom. Tu sem nekaj časa čakal na Italijane, za katere sem upal, da se bodo prignali s podstrešja. A ostal sem sam, kajti

v glavni bunker. Brž sem se povzpel v podstrešje, privzdignil opeko in se razgledal v okolico zavzete domačije. Od tu sem imel lep razgled na tri sovražne bunkerje, ki so čepeli na cesti v Stari trg. V njih je bilo le sedem Italijanov, ki sem jih drugega za drugim onesposobil in tako odstranil tudi to našo oviro.

Neka neznana sila in dotlej nepoznana hladnokrvnost sta me gnali naprej. S podstrešja sem se po obračunu z Italijani v odprtih bunkerjih na cesti, spet spustil v pritličje, nato pa sem stekel prek ozkega dvorišča v sosedno hišo, katere se je na vogalu tiščal glavni bunker. Dva borca, ki sta mi sledila, so zadele krogle iz glavnega bunkerja. Vrgel sem bombo v hišo glavnega bunkerja in ko je odjeknila eksplozija, sem se pognal v hodnik. Po tleh sem se splazil na drugo stran hodnika in zaklical tovarišem v sosedni hiši, naj mi vržejo raketno pištolo in nekaj raket. Z njimi sem nameraval zažgati hišo, ker sem vedel, da je na podstrešju več Italijanov, ki so vsi zbegani kričali nad menoj. Fantje so mi že naslednji hip vrgli rakete in pištolo — izstrelil sem jih pet proti podstrešju, vendar je šele šesta opravila svoje. V trenutku je na podstrešju izbruhnil ogenj in zajel

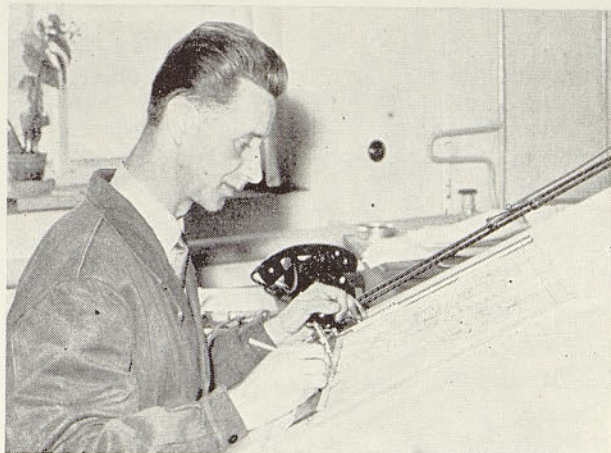
1. Štab odreda
2. Cerkev
3. Okrogli bunker (moj juriš)
4. 3 bunkerji, 7 mrtvih
5. Glavni bunker, 36 izgorelih
6. Naš težki in lahki mitraljez
7. Predgrad gostilna pri Šterku
8. Zadnja hiša ujetništva

iz goreče hiše ni bilo nikogar. Rjovenje in strelji na podstrešju so mi razodevali, da so se med seboj pobili, ali pa živi zgoreli v svojem glavnem bunkerju.

Videl sem, da tu nisem več potreben, zato sem se mimo izpraznjenih in obnemelih bunkerjev na cesti pognal proti drugi domačiji, ki so jo začeli oblizovati plameni požara, ki se je v vetru razdivjal tudi prek ceste. Iz hiše sem rešil ženo z otrokom, za katero sem pozneje izvedel, da je bila ena najbolj zagrizenih sovražnih partizanov v vasi in ognjevita izdajalka. Tudi oba tovariša, ki sta padla, ko sta

PISEC DRAME »HEROICA« (Junaštvo) ČLAN NAŠEGA KOLEKTIVA

Vinko Strgar pri delu

mi sledila proti glavnemu bunkerju, sem potegnil v hišo, od koder sem likvidiral maloprej laške bunkerje na cesti. Kakor tu opisujem ves dogodek, bi bilo računati, da se je vse to zgodilo v nekaj pičlih minutah, a v resnici je vsa ta naša akcija trajala že blizu trinajst ur, pri čemer pa seveda Italijani niso držali rok križem. Ne vem, kako jim je uspelo, da so poslali po pomoč in medtem ko smo mi skušali zavzeti Stari trg, so iz Vinice, Črnomlja in Kočevja hitele posadki v Starem trgu na pomoč močne kolone Italijanov. No, tudi nam je prihitela na pomoč četa stotih hrvaških partizanov, ki so prebredli Kolpo, toda njihova pomoč je prišla prepozno. Borba se je predolgo zavlekla in če ne bi bili že na tesno obkoljeni od sovražnikovih enot, bi nam v nekaj naslednjih minutah uspelo postojanko dokončno likvidirati in zavzeti.

Tako pa smo morali glede na italijansko obkolitev odnehati in se, čeprav je bilo za to že prav malo resne možnosti, umakniti z naših položajev. Smer za morebitni umik smo že pred napadom določili mimo Predgrada proti Knežji Lipi. Z obžalovanjem, da nam akcija ni uspela in da smo izgubili dva dobra tovariša, smo se umaknili, jaz med zadnjimi. Bil sem do konca utrujen in upehan, zato sem si pri terencih v Zdenski vasi izposodil kolo in jo povsem brezbržno, kot bi ne bilo vojne, ubral po cesti proti Podgradu. Spotoma sem si želel v gostilni Šterk s čemer koli namočiti razsušeno grlo.

Malone speč med vožnjo, sem tedaj sredi vasi nenadoma pred seboj zagledal gručo ljudi. Misleč, da so to naši borci, ki se umikajo proti Knežji Lipi, sem šele poslednji hip ugledal kopico Italijanov, ki so se na moje zvonjenje celo razmaknili in mi presenečeni napravili prostor. Tedaj sem, sam ne vem kako in kdaj, planil s kolesa. Iz minile borbe sta mi za pasom ostali še dve ročni bombi in to nezavarovani. Zgrabil sem ju, aktiviral in vrgel proti gruči. Tudi pri tem me je spremljala nepopisna sreča. Med menoj in eksplodirajočimi bombami je prav v trenutku eksplozije švignil preplašen Italijan. Prav njemu se imam zahvaliti, da nisem bil ranjen, medtem ko je njega eksplozija treščila vame s takšno silo, da sem se opotekel mimo ostalih Italijanov in nepoškodovan začel bežati iz vasi. Tudi preostali Italijani so se v trenutku razpršili in nikomur ni prišlo na misel, da bi streljal za menoj. Srečno sem odnesel pete, medtem ko sta moji dve bombi ubili štiri, ranili pa sedem sovražnikov. Kje in kako sem se nato potikal, preden sem okrog polnoči prikolovratil nazaj na zborna mesto v Knežji Lipi, pa še danes ne vem in sem dobršen del poti dobesedno prespal, saj sem prišel v enoto ves opraksan od bodičastega grmičja in umazan od zemlje in prahu na cesti.

Čeprav nam dobro zasnovana akcija na Stari trg ob Kolpi ni uspela tako, kot smo si obetal, pa smo vendarle dosegli koristne posledice — Italijanom smo za precej časa vlili tak strah v kosti, da smo lahko brez večjih ovir opravili kopico drugih pomembnih akcij.

Neopazno bi šel mimo poročila v časopisu, da me ni znanec opozoril, naj preberem »Ljubljanski dnevnik« od 14. februarja. In res ...

Pod naslovom — Kulturni mozaik — sem med drugim bral tole: 26-letni delavec iz Kranja napisal dramo »Heroica« —

Ljubljana, 14. februarja. — Med novejšimi slovenskimi dramskimi deli je pritegnila veliko pozornost drama »Heroica«, ki jo je napisal 26-letni delavec tovarne »Iskra« iz Kranja — Vinko Strgar. Ta drama je pretresljiva epopeja herojstva, plemenitosti in nesebičnega žrtvovanja naših ljudi v boju za svobodo. Ta pretresljiva psihološka drama je eno izmed najboljših takih del, napisanih pri nas po osvoboditvi.

Vinko Strgar se je rodil leta 1934 v Bohinjski Bistrici. Je eden izmed delavcev, ki bo kmalu dosegel višjo raven strokovne kvalifikacije. Mimo tega, da dela v tovarni »Iskra«, študira kot izreden študent na Strojni fakulteti. —

Dramo Vinka Strgarja študira ansambel Mestnega gledališča v Ljubljani. Jeseni bo to gledališče s svečano premiero drame »Heroica« začelo svojo novo gledališko sezono.

»Tovariš Strgar ... Kdo je to ...?« Misel mi je blodila in mi slikala različne obraze v naši tovarni.

»Strgar ... Ali sva se že kdaj srečala ...? Kdo je ta, ki dela v naši tovarni, v prostem času pa piše dramo?«

Telefonično sem ga povabil na razgovor in, ko sva se srečala, sva videla, da sva že stara znanca. Da, bil je aktivni sodelavec kranjske Svobode, ko je

ta še gostovala v sindikalnem domu. »Povej mi,« sem mu dejal, »kje si dobil idejo za svojo dramo?«

»Motiv ideje...? Težko je priti do ideje... toda včasih, ko gledaš filme, igre — se poglobljaš vase in tuhtaš: Ali je to vse, kar se da povedati o naših ljudeh...? Ali ne hlatamo preveč po zunanjih učinkih, premalo pa gremo v dušo človeka — v njegovo notranje življenje? Med okupacijo sem bil še otrok, vem pa, da so bili mladi ljudje idealistično pripravljene na junaška dejanja — da nas je uspeh mladink

nik, istočasno pa tudi oče treh otrok in mož ljubeči ženi... Dajem mu prostor na tehtnici... Kam se bo kazalec nagnil v času težkih preizkušenj. — Prav isto je z njegovo družino. V poštev sem vzel za tiste čase idealno družino. Ali so njihovi ideali samo na jeziku? — Kakšni bodo ob uri odločitve...«

»Misliš, da bo občinstvo dramo dobro sprejelo?«

»Dramo sem pisal kot mladinsko igro, ker me problemi mladine zanimajo. Čas, v katerem sem preživel otroštvo, mi je narekoval, da sem dramo pisal privzdignjeno, polno etičnih kvalitete. Morda bo kdo rekel, da malce pretiravam, vendar je to na čas, v katerem so te kvalitete nastajale in za cilje, za katere se žrtvujejo — popolnoma opravičeno.

Gledalcem prepuščam, da presodijo junaštvo oseb, ki nastopajo, s pogojem, da se poglobijo v tisti idealistični svet, ki mnogo pripomore družbeni revoluciji, da uspe. Ob idejah, ki jih bodo igralci uresničili na odru, se bo gledalec zamislil v tedanji in današnji čas in pretehtal vrednost žrtve... morda bo pretehtal tudi samega sebe.

Upam, da bo ta poglobitev v človekovo duševnost globoko vplivala na vsakega, ki si bo to dramo ogledal; mladi gledalci pa bodo spoznali svet, ki se

LJUBLJANA, GLEDALIŠKA PASAŽA

Telefon: h. c. 21-660

Direkcija: 21-031

Tekoči račun: 600-70
3-537

št. 233/61

Ljubljana, 21.2.1961.

Spoštovani tovariš,

sporočamo Vam, da je Vaša drama "Heroica" dokončno sprejeta v naš repertoar. S pripravami za uprizoritev bomo začeli še v tej sezoni in bo verjetno interna premiera še v tej sezoni, to je konec tega gledališkega leta, oficijelna premiera pa takoj v začetku nove sezone, to se pravi v mesecu oktobru.

Pogoj pri tem je seveda, da igre prej ne uprizori nobeno drugo gledališče, niti amaterska skupina.

Upamo, da boste zadovoljni s našim sporočilom in Vas prav lepo pozdravljamo.

D r a m a t u r g :

(Dušan Moravec)

Dušan Moravec

in mladincev spraval v neko idealistično razpoloženje pripravljenosti na največje žrtve.

»Tudi za ceno lastnega življenja?«

»Tudi za ceno lastnega življenja!« je dejal tovariš Strgar,« in prav to misel ni nihče spremenil v dramo. Ta misel je bila v meni tako svetla, da sem svojo dramo »Heroica« posvetil prav tej mladini, ki se je zavestno žrtvovala za boljše cilje.«

»Razumem... toda način, kako sem gradil like, je povsem psihološki.«

»Današnji čas je poln nasprotij in posledic vojne — in prav zato me je zanimala notranjost človeka, reagiranje človeka na posamezne dogodke v času vojne — pravzaprav človeka na tehtnici. Konkreten primer: družina je sestavni del družbe. V svoj koncept sem vzel družino intelektualca... On je zdrav-

je boril za njihov današnji čas in zanj zavestno žrtvoval tudi svoja mlada življenja.«

»Hvala za tako izčrpno obrazložitev,« sem dejal tovarišu Strgarju in mu k velikemu uspehu čestital, istočasno pa sem ga vprašal: »Imaš še kaj drugega pripravljenega?«

»Tako malo časa imam. Delam v konstrukciji orodja. Pred letom sem končal izredno Srednjo tehniško šolo, letos pa sem se vpisal na Strojno fakulteto v Iskri. Priznam, da me še vleče k pisanju... Predvsem me zanimajo psihološki problemi v življenju.«

Tako se je končal pogovor s piscem drame »Heroica«. Avtorju drame, članu našega velikega kolektiva, tovarišu Strgarju, pa želimo še mnogo lepih uspehov!

Iver

O LETOŠNJEM LETOVANJU

V reviji »Iskra«, v časopisu »Iskrina skupnost« in tudi na raznih sestankih smo izvedeli, da bo naš delovni kolektiv letos prvič imel kolektivni dopust. — Prav gotovo so za to določeni tehtni razlogi in vzroki. Tudi to moramo poskusiti! Nimam sicer namena kritizirati tega sklepa o kolektivnem dopustu, muči pa me le vprašanje: kako bomo letos letovali?

Vem, da imamo naš počitniški dom v Ankaranu, vem, da bo urejen tudi naš dom v Medveji, da bodo dobili tisti, ki bodo letovali kje drugje tako in tako denarno nadomestilo ali regres, vem nadalje tudi, da v naši tovarni deluje referent za letovanje, a žal še vedno ne vem, kakšno in kako organizirano bo to naše letovanje. Pri tem seveda ne mislim samo nase in na svojo družino, pač pa sem prepričan, da velika večina članov našega delovnega kolektiva želi to vedeti. Za štirinajst dni bomo ustavili delo v tovarni in takrat se bo na dopust razlila množica naših delavcev, za katere pa prav gotovo ne bo dovolj prostora v Ankaranu in Medveji in seveda tudi ne kje drugje, če ne bo potrebne koordinacije med tovarnami in podjetji, ki imajo svoje počitniške domove in seveda nimajo na nesrečo prav tedaj tudi svojih kolektivnih dopustov.

Verjetno je ta koordinacija med našimi počitniškimi zmogljivostmi in tujimi tudi glavna naloga referenta za letovanje, zato me, in verjetno tudi vrsto drugih članov kolektiva, zelo zanima, kaj je bilo doslej na tem pomembnem področju že storjenega in kakšne bodo naše možnosti za kulturno letovanje in našem letošnjem kolektivnem dopustu.

Naprosili smo referenta za letovanje, tovariša Viktorja Koširja, naj nam k temu dopisu napiše ustrezen odgovor. Prošnji se je rad odzval in na osnovi tega, kar je v tem pogledu bilo že storjenega, nam je poslal spodnji sestavek.

K vprašanju o letovanju

Vprašanje, ki ga je glede letovanj v letošnjem letu postavil tovariš Igor Slavec, je zanimivo za ves naš delovni kolektiv, zato je prav, da nanj odgovorim s prispevkom v glasilo »Iskra«. O tem je v reviji št. 1/61 napisal članek že tovariš Tone Tičar pod naslovom »Kako bomo letos letovali?« Organizacijske priprave so bile v času izida omenjenega članka v teku in zaradi tega ni bilo mogoče objaviti podrobnejših informacij. To pa nameravam storiti s tem prispevkom.

Zaradi kolektivnega dopusta menimo dobiti skoraj vse letne zmogljivosti za naš kolektiv v času od 16. julija do 1. avgusta 1961. Zbrali smo podatke in sestavili pregled o vseh počitniških domovih, s katerimi slovenska podjetja in ustanove razpolagajo na

področju LR Slovenije in LR Hrvatske. Na ta način smo dobili pregled o počitniških domovih, glede na lokacijo, kjer se nahajajo in o kolektivih, ki so lastniki teh domov.

Pismeno smo se obrnili na 28 delovnih kolektivov, ki imajo večje letne zmogljivosti v krajih, ki so primerni za naš kolektiv in s katerimi že sicer imamo morda dobre poslovne ali pa družbene stike. Zapraskali smo jih, da nam v času našega kolektivnega dopusta za 10 dni odstopijo svoje domove, mi pa bi jim pred in po našem kolektivnem dopustu odstopili enake zmogljivosti doma v Ankaranu in Medveji.

Večina kolektivov, s katerimi smo stopili v stik, nam je odgovorila negativno, ker mi pri teh zamenjavah moramo računati na kolektivni dopust v našem podjetju. Z nekaterimi kolektivi pa smo zadevo le pozitivno rešili.

Tako smo tik pred sklenitvijo pogodbe:

— »Metalna« Maribor za 120 ležišč, od tega 70 ležišč v Poreču, 50 pa v Vrsarju,

— Tajništvo za notranje zadeve OLO Maribor za 80 ležišč na Debelem rtiču,

— OLO Maribor za 45 ležišč v Domu Milana Zidanška na Pohorju,

— Turistično društvo Jelsa na Hvaru 100 ležišč.

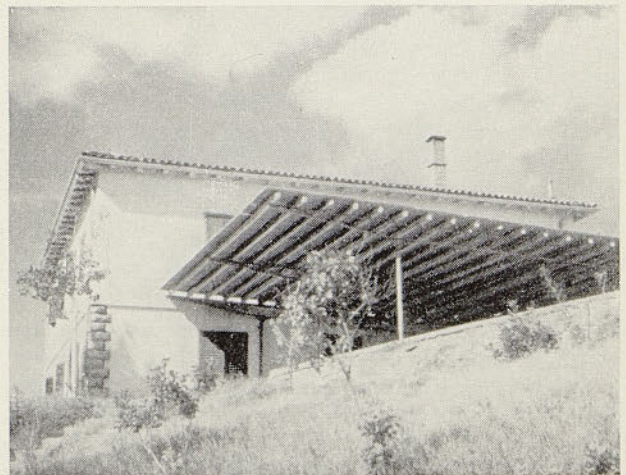
Če k temu prištejemo še lastnih 82 ležišč v Ankaranu in 40 ležišč v Medveji ter 50 ležišč v domu v Preddvoru, potem imamo zagotovljenih že 517 ležišč za čas, ko bomo na kolektivnem dopustu.

Deset kolektivov na naše pismo še ni odgovorilo. Kaže torej, da bomo le uspeli angažirati zadostno število letnih zmogljivosti. Glede na to se vršijo priprave in razgovori.

Ko bomo imeli vse te stvari dokončno rešene, bomo procentualno razdelili letovanjske zmogljivosti sindikalnim izvršnim odborom EE.

Viktor Košir

Počitniški dom v Ankaranu

Sport

OB SLOVESU Z LETOŠNJO ZIMO

Letošnja smučarska sezona gre h kraju in z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da so jugoslovanski vrhunski smučarji dosegli doma in v inozemstvu kopico prav lepih rezultatov, ki kažejo, da se tudi v tem pogledu začinjamo vse bolj uveljavljati v svetu. V ta namen sem se odločil za pogovor s štirimi našimi smučarji — Ludvikom Dornikom, Janezom Jenkom, Gašperjem Kordežem in Romanom Seljakom. Vsi ti so člani našega delovnega kolektiva, so pa v poslednjih letih doma in po svetu lepo zastopali naš smučarski šport, zato menim, da jim gre spodnji sestavek kot skromno priznanje za njihove uspehe.

»ALPINEC« LUDVIK DORNIK

Vesel, šaljiv in dovtipen, da je kaj! Dela v razvoju avtoelektrike. Sprva se je otepal odgovoriti na postavljena vprašanja, slednjič pa se je počasi le »odtajal« in spregovoril. Kratko sicer, ker se mu je strašno mudilo. Nekaj ur po najinem razgovoru je namreč spet odpotoval na mednarodno tekmovanje v veleslalomu v Pleibergu v Avstriji.

Zaupal mi je, da smuča že od šestega leta, a tekmovali je začel kot mladinec tam nekje v sezoni 1946—1947. Seveda ga iz obzirnosti nisem upal pobarati, koliko je star danes, saj pa je tudi

zamolčal letnico rojstva. In ker nisem nikoli bil dober matematik, ob tem razgovoru tudi nisem skušal teoretično izračunati vsaj približnih Dornikovih let, za kar vsaj upam, da mi bo Ludvik hvaležen!

V svoji dosednji smučarski karieri, v kateri je Ludvik Dornik vseskozi ostal zvest alpskim disciplinam, je doslej dosegel vrsto dokaj lepih uspehov. Nič manj kot šestkrat si je v alpskih disciplinah še kot mladinec priboril naslov državnega prvaka. Prva mesta je šestkrat pobral tudi v veleslalomu za mladince, a ko se je njegova starost prevagala k članom, je bil sedemkrat državni prvak v smuku in slalomu. Torej — kar čedna bilanca, še zlasti za človeka, skromnega in nehvalisavega, kakršen je naš Ludvik. Seveda pa njegovih uspehov s tem še ni konec. Tudi kot jugoslovanski reprezentant na številnih in težkih mednarodnih smučarskih tekmovanjih v inozemstvu, se je pogostokrat lepo odrezal. Leta 1956 se je na zimskih olimpijskih igrah v Cortini d'Ampezzo v Italiji v alpski kombinaciji kot najboljši Jugoslovčan uvrstil na 14. mesto, medtem ko je v veleslalomu zasedel 28. mesto. Letos je sodeloval Dornik na treh mednarodnih tekmovanjih. Na tekmovanju »Tre-Tre« v Canacei in Ortisei v Italiji je bil med našimi najboljši. V veleslalomu je med 90 izvrstnimi tekmovalci zasedel 51. mesto, v smuku pa celo 35. mesto, kar je glede na možnosti

za izdaten trening in na to, da so tu startali »kanoni« kot Francoz Duwillard, Ziemermann in drugi, prav dober plasma. Med skoraj 80 resnimi tekmovalci pa si je na tekmovanju v veleslalomu v Längrissu v Zahodni Nemčiji priboril 45. mesto. No, na

tekmovanju v Pleibergu v Avstriji je imel smolo, ker si je s padcem pri veleslalomu pokvaril plasma.

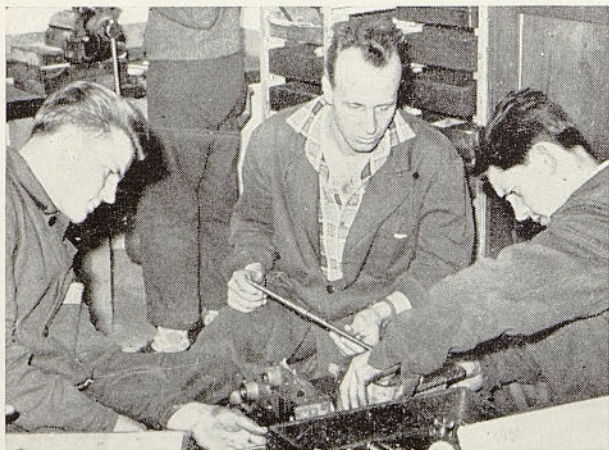
Ludvik pa je tudi doma v letošnji sezoni požel nekaj lovorik. Na prvenstvu Gorenjske je postal prvak v veleslalomu za leto 1961, medtem ko je na državnem prvenstvu na Jahorini dosegel 3. mesto v slalomu in 4. v veleslalomu, a pri tekmovanju v smuku zlomil smučko, sicer bi tu verjetno zasedel prvo mesto.

Ob najinem razgovoru seveda nisem mogel mimo vprašanja, kaj sodi o našem smučarskem športu. Dejal je, da je na splošno napredek naših smučarjev zelo viden, čeprav imajo za trening in razvijanje svojih sposobnosti še vedno občutno manj možnosti in pogojev kot tekmovalci v drugih državah. Je pa eno, da je danes vedno težje tekmovati in zmagovati, kajti povsod je veliko število tekmovalcev, ki so med seboj izredno enakovredni. Tu je seveda poleg znanja, treninga, požrtvovalnosti in opreme kaj odločiljoča tudi tekmovalna sreča, na katero je treba tudi računati!

In tvoje osebne želje?

Nasmehnil se je in popraskal za ušesom. Trenutek ali dva je okleval, pa končno vendarle odgovoril: »V športnem pogledu si želim, da bi lahko še kaj dolgo tekmovati in seveda pri tem ne ostajal brez uspehov. No, v privatnem življenju pa si želim to, česar z menoj vred že dolgo vrsto let pogrešajo številni — namreč stanovanje. Delam tu v Kranju, živim pa napol v Trziču, napol v Ljubljani. Te relacije mi počasi že gredo na živce in če bi jih moral opravljati peš, tedaj bi si pridobil neuničljivo kondicijo nog, ki bi bila včasih dobrodošla na kakem zahtevnem tekmovanju!«

Ob zahvali za razgovor me je v šali ošvrknil: »No, pa sem le vzdržal ob tvojih vprašanjih, čeprav nisem verjel v svojo kondicijo!« Zaželel sem mu, da bi se mu čimprej nasmehnila »stanovanjska sreča!...«

TEKAČ GAŠPER KORDEŽ

»Ej, fanta, tako se pa nismo zmenili! Kaj vama nisem pokazal takole?«, je dejal svojima učencema, ko sem ga zmotil v delavnici Industrijske kovinarske šole. Že prvi hip sem si bil na jasnem, da si na račun moje novinarske radovednosti ne bo vzel kaj prida časa za razgovor. Pa se me je vendarle usmilil in se odtrgal od svojih učencev.

Tudi naš vrli Gašper Kordež, ki ga že več let srečujemo na vseh pomembnejših domačih in mednarodnih smučarskih tekmovanjih, je začel smučati v svojem šestem letu, tekmuje pa vztrajno od leta 1948. Doslje je devetkrat osvojil naslov državnega prvaka v klasični kombinaciji, v teku na 30 km pa je kar štirikrat obstal na 3. mestu. Prav tako se je odrezal tudi na letošnjem državnem prvenstvu. V klasični kombinaciji je zasedel prvo mesto, ter tretji mesti v teku na 15 in 30 km.

K uspehom na domačih smučinah moramo pa pri Gašperju prišteti še mnoge prav lepe mednarodne uspehe. Nastopal je na številnih elitnih tekaških tekmovanjih in si povsod prizadeval naš smučarski šport kar najbolj dostojno zastopati v hudi konkurenci tekaških »mojstrov« s severa. Gašper Kordež je doslej zastopal

Jugoslavijo že šestič na mednarodnih tekmovanjih za »Cup Kurikkala«. V teh tekmovanjih je dosegel najboljši uspeh, ko je nastopil prvič, saj se je med skoraj 80 tekmovalci plasiral na 20. mesto, z ne dosti slabšim časom od zmagovalca. Letos je med drugim tekel tudi na nekakšni generalki za predstoječe svetovno smučarsko prvenstvo. Na tem tekmovanju v Zakopanih na Poljskem so bili to pot zbrani vsi najboljši skandinavski in srednjeevropski tekači, razen Švedov. Naš Gašper se to pot ni uspel odrezati najbolje, saj je tekmoval utrujen od treh tekov na državnem prvenstvu in od potovanja, pa tudi njegovo zdravstveno stanje ob tej težki preizkušnji ni bilo najboljšo. V teku na 15 km je zasedel 41. mesto, v teku na 30 km pa med 65 ostrimi konkurenti 28. mesto.

»Pa tvoj najboljši mednarodni uspeh?«, sem prekinil njegovo pripovedovanje.

»Hm, najboljši? Menda na mednarodnem tekmovanju v Windischgastenu v Avstriji leta 1955. Takrat sem v teku na 15 km zasedel drugo mesto, v klasični kombinaciji pa sem zmagal, čeravno konkurenca ni bila majhna.«

»Boš prihodnje leto na svetovnem prvenstvu spet startal?«

»Vsekakor upam, da mi bo dano, upam pa tudi, da bom tekel v boljših zdravstvenih pogojih in manj utrujen!«

Ko sem ga vprašal, kaj sodi o našem smučarskem teku, se mu je obraz razlezel v smehljaj. »Na bolje gre, vendar pa imajo druge tekmovalci za to zahtevno smučarsko disciplino še vedno neprimerno boljše pogoje kot mi. Na primer: italijanski tekači so bili v letošnji sezoni na snegu neprestano od oktobra do aprila, mi pa...«

Stavka ni dokončal, vendar sem uganil, kam meri.

Globok vzdih mu je ušel, ko sem ga vprašal za njegove želje. »Odgovor bo pa zelo kratek!«, je slednjič pomenljivo dodal. »Za piši, da si niti v športnem niti v privatnem pogledu ničesar bolj ne želim kot človeku ustreznega stanovanja. Že štiri leta namreč živim v provizoričnem podstrešnem stanovanju, ki je tolikšno, da

niti ne moreva z ženo imeti otroka pri sebi in živi že tretje leto v Radovljici. V tem stanovanju imam najboljše pogoje, da si nakopljem kroničen prehlad. Nimam kopalnice, ki jo nujno potrebujem, ko se ves znojen vracam s treninga in, če hočem zadostiti najnujnejšim higienskimi zahtevam, tedaj se ob zasilnem umivanju izpostavljam prehladu, kar pa najbrž ne vpliva najbolj ugodno tudi na mojo kondicijo! Torej edina želja — priti čimprej do poštenega stanovanja, ki mi bo nudil vse tisto, kar dandanes nikomur ni luksuz in, da bom v njem lahko živel skupaj z otrokom. No, ureditev tega vprašanja se bo pa prav gotovo odražala tudi v mojem nadaljnjem športnem udejstvovanju!»

TEKAČ ROMAN SELJAK

»S smučanjem sem začel že, ko sem bil v osnovni šoli. Tedaj seveda nisem mislil na to, da bom kdaj postal tekač, kajti najbolj me je v tisti dobi privlačilo skakanje. Najprej sem se tudi lotil smučarskih skokov, vendar kljub vsemu svojem prizadevanju le nisem napredoval tako, kot sem si želel, da bi, zato sem po dveh letih tekmovanja v skokih gladko presedlal na teke in v teki tekmujem že od 1953. leta naprej!«

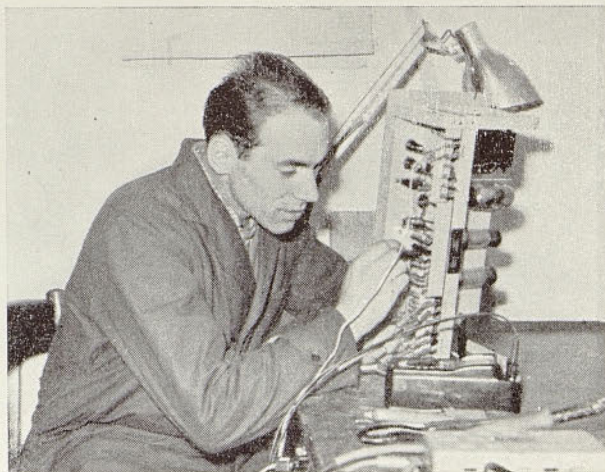
Med pogovorom se kar ni mogel odtrgati od svojega dela. Roman dela v našem servisu za kino akustiko v Ljubljani in ob mojem obisku je prav vztrajno vrtil za nekim defektom, ki ga ni mogel najti. »Pravzaprav nimam še kdo ve kaj povedati o svojih uspehih,« je dejal skromno, kot je njegova navada, ko sem mu povedal, po kaj me je prineslo k njemu.

Na lanskem državnem smučarskem prvenstvu si je Roman Seljak priboril zasluženo zmago v zahtevnem teku na 30 km. Doslej je dvakrat osvojil prvenstvo Slovenije v tekih na 15 km, letos pa je, čeprav ga je kot številne druge tekmovalce, motil višinski zrak, na tekmovanju za Cup Kurikkala zasedel mesto nekje sredi močnih konkurentov iz držav, ki v smučarskih tekih nekaj pomenijo. Še bolj pa se je odrezal v Ramsau v Avstriji, kjer je na velikih mednarodnih tekmah v teku na 18 km zasedel častno 3. mesto, v štafetnem teku 4 krat 10 km pa je s svojim rezultatom, ki je bil le za sekundo slabši od časa, ki ga je dosegel najboljši v tej disciplini, Avstrijec Lackner, pripomogel, da je zmagala jugoslovanska štafeta.

V poletnem času se Roman Seljak ukvarja z atletiko, ki mu služi kot dopolnilni šport. Leto za letom ga srečujemo tudi na raznih atletskih tekmovanjih, kjer navadno ne ostaja povsem praznih rok. V letošnji atletski sezoni bo s športom, kot pravi, malce popustil, kajti poleg službe se je z vso resnostjo in vztrajnostjo zagrizel v študij na Tehniški srednji šoli in dokler je z uspehom ne bo končal, si bo pač privoščil rahel športni odmor.

»To,« pravi Roman Seljak, »je pa trenutno tudi moja največja želja, saj mi bo šola koristila pri delu in, ko bo za menoj, se bom spet z vso vnemo in brez skrbi lahko posvetil športnemu delovanju, za katero upam, da pri meni ne bo še tako kmalu minilo!«

Z željo, da bi o Romanu Seljaku slišali še marsikaj pohvalnega s športnega in delovnega področja, sem se poslovil in od-

hitel proti nezgodnemu oddelku ljubljanske kirurške klinike. Žal mi je naš Janez Jenko, ki ima že od tekmovanj v Franciji, kjer si je težko poškodoval nogo, opravka z ljudmi v belih haljah, prav tisti dan »odkuril« iz bolnišnice v domačo nego. Tako ga nisem uspel najti, da bi se pomenila o njegovem smučarskem delu.

Potolažiti se bomo morali, da pride na vrsto prihodnjič, skupno z našim štipendistom Jamnikom, katerega je pa še zlasti težko najti, dokler je na bregovih le še kaj snega!

-Jan-

MONTIRALI SMO SUŠILCE ZA ROKE

Že dolgo je znano dejstvo, da se lahko z umazanimi rokami prenašajo številne nalezljive bolezni, odnosno njihovi povzročitelji pa najsi bo to od človeka na človeka ali od okuženega predmeta na človeka.

Med mnogimi narodi kroži izrek, da so črevesne nalezljive bolezni, zlasti še trebušni tifus, »bolezni umazanih rok«. Da je to resnica, so na žalost že dokazali številni primeri okužb preko umazanih rok, ki so imeli za posledico težke epidemije črevesnih nalezljivih bolezni, veliko človeških žrtev ter

ogromne materialne izdatke. Kako važna pa je čistoča rok pri ljudeh, ki imajo opravka s pripravo in predelavo hrane, pač ni potrebno posebej poudarjati. Če si zamislimo, da lahko oseba, ki ima umazane ali okužene roke prenese klice nalezljivih bolezni na hrano, zlasti še tisto, ki jo uživamo v neprekuhanem stanju, prav gotovo posledice ne bodo izostale.

Čistoča rok pa ni važna samo pri prenosu črevesnih nalezljivih bolezni. Nešteti so primeri, da se pri delu rahlo poškodujemo ali ranimo kožo na roki. Taki poškodbi običajno ne posvečamo nobene pozornosti, vendar pa kar kmalu opazimo, da je na mestu poškodbe nastalo vnetje, ki nas je prisililo, da smo obiskali zdravnika. Tudi v takih pri-

merih je bila kriva za posledice umazanija odnosno povzročitelji vnetja, ki so prišli v rano in to s predmetom, ki nam je povzro-

čil poškodbo, ali pa so se ti nahajali na koži.

Dejstvo je, da se roke pri vsakem delu več ali manj umažejo in okužijo in je zato tudi razumljivo, da jih moramo po vsakem delu, zlasti pa še po zapustitvi stranišča in pred vsako jedjo dobro umiti. Z umivanjem rok pa seveda še nismo opravili vsega. Prav tako važno pa je tudi, kako bomo roke osušili odnosno v kaj jih bomo obrisali. Osušitev rok ne predstavlja na domu nikakšen problem, ko ima vsak član družine svojo brisačo. Znatno težje pa je to vprašanje rešiti v kolektivu, kjer bi bilo nemogoče namestiti toliko brisač, kolikor je obiskovalcev nekega sanitarnega prostora.

Često so se uporabljale skupne brisače, katere pa so navadno celo večja nevarnost za okužitev kot pa umazane roke same. Čeprav smo si predhodno dobro umili roke in si jih nato obrišemo v brisačo, v katero si je pred nami obrisalo roke že nešteto ljudi, med katerimi jih je bil prav gotovo nekaj, ki so si le površno umili roke, si jih bomo s tem samo ponovno umazali ali pa celo okužili. Ponekod, zlasti v inozemstvu v veliki meri uporabljajo papirnate prtičke in pa seveda najbolj idealne priprave za sušenje rok — električne sušilce za roke.

Tudi v naši tovarni to vprašanje še ni popolnoma rešeno. HTZ služba si je že več let prizadevala, da bi v vseh sanitarnih

prostorih namestiti sušilci za roke. Pri tem so često nastopale velike težave, pa naj si bo to v pogledu deviznih sredstev ali pa pomanjkanja sušilcev na tržišču. No, v preteklem mesecu ji je kljub temu uspelo nabaviti nekaj takih aparatov, ki so že nameščeni po nekaterih sanitarnih prostorih v tovarni. Ti sušilci so sicer nabavljeni v glavnem zaradi preizkušnje. Če pa se bodo ti aparati dobro obnesli (v veliki meri seveda odvisno od tega, kako bomo z njimi ravnali), jih bomo postopoma namestiti po vseh sanitarnih prostorih v tovarni zlasti še, če bo Zavod za izobrazbo v svojih delavnicah pričel izdelovati tovrstne aparate.

Stane Geč

OBISK DRŽAVNE GOSPODARSKE DELEGACIJE IZ MAROKA

Delegacija je podpisala v Beogradu meddržavni trgovinski sporazum in si ob tej priložnosti ogledala še nekatera podjetja v naši državi

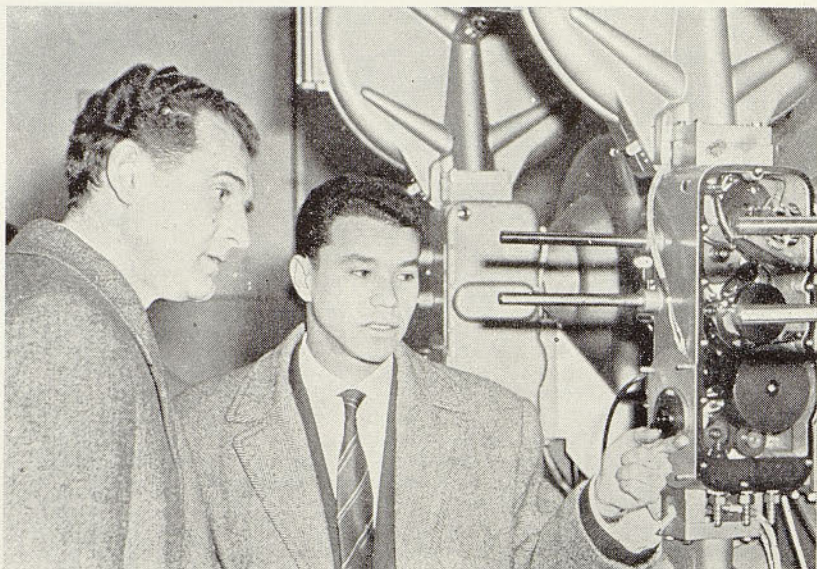

Foto Edo Primožič

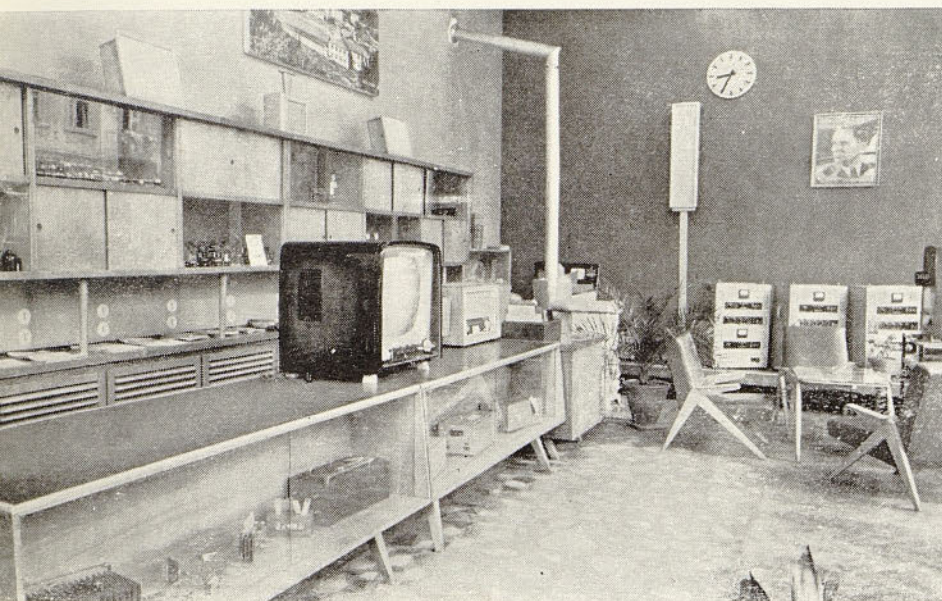
Člani delegacije si v spremstvu šefa izvoznega oddelka naše tovarne ing. Baloha z zanimanjem ogledujejo naše proizvode

S KAMERO PO NAŠEM PREDSTAVNIŠTVU V SKOPJU

Foto Edo Primožič

Izložbena okna predstavništva

Notranjost trgovine

Del kolektiva

